

Il Ticino in breve

Informazioni generali

Uyarı

Bu yayın Ticino'ya yerleşmek isteyenlere sadece Kanton hakkında genel bilgiler vermek amaçlı hazırlanmıştır. Bu nedenle belgenin içeriği tam ve eksiksiz olarak algılanmamalıdır: Nitekim, Ticino Kantonu Belediyelerindeki Servisler, bir çok kuruluş, dernek ve kanton idari bürosu, isteyenlere daha ayrıntılı bilgi, açıklama, detay sunabilir, hatta talep üzerine ve gerekirse kişisel danışmanlık hizmeti verebilir.

Bütün bilgiler azami özenle kontrol edilmiş olup, yayınlandıkları tarih itibarıyla doğru bilgiler olarak

kabul edilmişlerdir. Ancak bu durum, çok sayıda bilgi ve veri mevcut olması nedeniyle, bazı hatalar olmayacağı anlamına gelmez. Bunlar için peşinen özür dileriz.

Bu ilk bilgilendirme formunu hazırlayanlar, işaret edilen internet siteleri içeriğinde yer alan bilgilerin doğruluğu, kesinliği, güvenilirliği ve eksiksizliği hakkında herhangi bir sorumluluk yüklenmezler. Verilen bütün bilgiler 2012 yılına aittir.

İçindekiler

Giriş	4
1. Kisaca Ticino	5
2. Ticino'ya yerleşmek Oturma izinleri	6 7
3. Demokrasi ve federalizm	8/9
4. Ticino'da ikamet etmek	10
5. İtalyanca dili ve birlikte yaşamak	12
6. Okul ve eğitim	13
7. Yabancıların entegrasyonu ve ayrımcılığın önlenmesi	14/15
8. Ticino'da çalışmak	16
9. Ekonomi, vergiler ve iletişim araçları	17
10. Ulaşım	18/19
11. Sağlık	20
12. Sosyal güvenlik	22/23
13. Aile Çocukluk ve gençlik	24 25
14. Din	26
15. Boş zaman ve basın-yayın	27
16. Güvenlik ve acil durumlar	28
Bibliyograf	29
Ticino'da konuşulan İtalyancayı anlamak için 30 kelime	30
Faydalı numaralar	30

Dışarıdan İsviçre düşünülürken genelde akla pırl pırl suları olan göllerden, çam ormanlarından, buzları hiç erimeyen karlı dağlardan, kırmızı trenlerin geçtiği yaylalardan, ahşap dağ evleriyle süslü yeşil tepelerden, otlayan inekler ve keçilerden, her yerde dolaşan San Bernard köpeklerden, Alp borusu çalan, saat fabrikasında yada bankada çalışan adamlardan ve kayak meraklısı turistlere

İsviçre'nin Almanya ile 346 km, Fransa ile 572 km, İtalya ile 734 km, Avusturya ile 165 km ve Liechtenstein ile 41 km sınırı var. Yüzölçümü 41 285 km². Bunun %74,5 kadan üretim alanı (%30,8 ormanlar, %36,9 tarım alanları, %6,8 yerleşim alanı), %25,5 kadan da sulara, ekilmeyen veya üretim yapılmayan alanlara ait. En büyük şehirleri Zürih (yaklaşık nüfusu 1'200'000), Cenevre (yaklaşık nüfusu 530'000), Basel (yaklaşık nüfusu 500'000), Bern (yaklaşık nüfusu 355'000), Lozan (yaklaşık nüfusu 335'000), Lusern (yaklaşık nüfusu 210'000), San Gallo (yaklaşık nüfusu 150'000), Winterthur (yaklaşık nüfusu 140'000), Lugano (yaklaşık nüfusu 138'000). 8 milyonluk yerleşik nüfusun %22,8'i yabancılardan oluşuyor (yaklaşık 1'815'000 kişi). Ulusal diller Almanca %63,7, Fransızca %20,4%, İtalyanca %6,5 ve Romanş %0,5. Başlıca dini gruplar Roma Katolikleri (%41,8), Protestanlar (% 35,3) ve Müslümanlardan %4,3 oluşuyor. (2012 verileri) 1848 yılından beri İsviçre Konfederasyonu 26 kantondan oluşan bir federal devlet (20 kanton, 6 yarı kanton). Hükümet ülkeyi 7 kişiden oluşan heyet sistemiyle yönetiyor. Parlamento (Federal Meclis) 2 kamaradan oluşuyor: 46 üyeli Devlet Konseyi (kantonları temsil ediyor) ve 200 üyeli Ulusal Konsey (halkı temsil ediyor).

fondü, raklet, rösti veya meyveli müsliler hazırlayan sarışın Heidi'lerden oluşan kırsal bir ülke gelir. Bazıları ise İsviçre'yi hayalinde altın yaldızlı caddelerinden para ve bolluk taşan, bankacılık sınırlarının saklandığı, çeşmelerinden çikolata akan, delikli peynirleriyle ünlü, bombalardan korunmak için askeri sığınakları olan, ünlü İsviçre çakısı ve yaylı tüfekleri üreten, tarafsız, sınırları kapalı, düzenli ve temiz bir ülke olarak canlandırır. Kimileri İsviçre bayrağındaki kırmızı fon üzerinde yer alan beyaz haçı Kızıl Haç'ın, insancıl olmanın, federalizmin, kısaca Giyom Tell, Winkelried, Helvetya, General Guisan efsanelerini yaratan değerlerin sembolü olduğunu, akla tüccarları, Papa'nın muhafızlarını, Rousseau'yu, Ursula Andress'i, Roger Federer'i, Alinghi ve Le Corbusier'yi, USM mobilyaları, dakik trenleri, sarı otobüsleri, Crossair ve Swissair'i getirdiğini düşünür. Hatta bazıları vardır ki, İsviçre ile Cervino, Jungfrau, Luzern'deki Kapellbrücke, Bern aylarının ini, Cenevre'deki hava jeti, Chillon şatosu, Reno şelaleleri, San Gottard gibi yerleri özdeşleştirir, aklına Davos toplantıları, Zermatt, Gstaad veya Sen Moritz gibi lüks kayak merkezleri gelir. Son olarak, İsviçre'yi İsveç veya Swaziland ile karıştıran, oradaki insanları Tirol'dekiler gibi giyinen zengin ve göbekli tipler olarak düşünenler de vardır kuşkusuz.

Çoğu kez özel bir Swiss made etiketi taşıyan, ortak ve farklı noktaları olan yerler ve insanlar elbette çok sayıda ve bunlar bütünü halinde İsviçre kimliğini, yada bu kimliğin yurt dışında daha çok bilinen karmaşık yapısının bir bölümünü oluşturuyorlar. Ancak bunların özellikle Ticino'ya atfedilmesi doğru değil. Öyleyse Ticino'da oturmak, İsviçre'de yaşamak gibi değil mi? Ticino İsviçre sayılmaz mı? Elbette sayılır, çünkü İtalyanca olan dili, Kuzey

İtalya'yı yansıtan kültürü ve Akdeniz iklimi İsviçre kimliğinin ayrılmaz ve tamamlayıcı parçaları. Çoğu kez yurt dışındakiler ve hatta ülkenin geri kalan kısımlarında yaşayanlar, İsviçre'yi palmye ağaçları, sabır otları, Hindistan incirleri gibi tropikal bitkilerin, üzüm bağlarının, limon bahçelerinin ve 30°C üzerine çıkan yaz sıcaklarının olduğu bir yer olarak hayal etmekte zorlanırlar! Ticino «İsviçre» mozaikine sadece Mendrisio gazozu ve Val da Muggio yöresinin Zincarlin peyniriyle değil, Bellinzona'nın ortaçağ şatoları, Francesco Borromini'nin eserleri, Lugano'daki Mario Botta sarayları, Locarno Uluslararası Film Festivali, Dimitri Tiyatrosu, Monte San Giorgio tepesindeki dinozor fosilleri, yaylalardaki Roma kiliseleri, Ceresio zeytinyağı ve İsviçre Bilimsel Hesaplama Merkezi ile de iştirak etmektedir. Ticino'nun Ülke genelinde başka yerde rastlanmayan bu özellikleri ile diğer bazı yönleri, üstte bahsettiğimiz aranan, anılan, yenilikçi ve bazen de imrenilen Swiss made etiketinin başarısına katkı sağlıyorlar.

«İtalya'da Borgia hükümraniği altında, otuz yıl boyunca savaşlar, terör, cinayetler ve katliamlarla boğuştu: Sonunda Michelangelo, Leonardo da Vinci ve Rönesans'ı yarattılar. İsviçre'de beş yüz yıl boyunca kardeşlik, barış ve demokrasi hüküm sürdü; sonunda ne ürettiler? Guguklu saatleri.» (Carol Reed'in «The third man» (1949) adlı filminde Orson Welles'in esprisi).

Kısaca Ticino

Ilıman iklimi, tropikale yakın bitki örtüsü, ülke topraklarının dağılımı, kent merkezleri, yeme içme ve genel kültürü, tarihi ve İtalyanca dili Ticino Kantonunu İsviçre'nin geri kalan kısımlarından farklı kılar. Ticino, Alplerin güneyinde 100 km boyunca uzanan yegane kantondur ve dağlık bölgelerinde yetişen likenlerden, göl kıyılarında yetişen sabır bitkileri ve palmyelere kadar çok çeşitli bir bitki örtüsüne sahiptir.

Monte Ceneri dağının ayırdığı iki coğrafi bölgeden oluşur: Sopraceneri, Alplerin bir uzantısı olup boylu boyunca Ticino nehrinin üst yatağını barındırır; Sottoceneri ise Alplerden önceki bölgelerin özelliklerine sahiptir ve Campione d'Italia adlı yerleşim bölgesi burada bulunmaktadır. Siyasi olarak İsviçre toprağı olsa da, İtalyan kültürünün hakim olduğu bu Kanton, içinden Avrupa'nın önemli demiryolları ve otobanları geçen, havayolu ulaşımı da kolay olan dinamik ve modern bir bölgedir.

Ticino, Regio Insubrica olarak adlandırılan bölgenin tam göbeğinde ve hem İtalya, hem de Vallese, Uri ve Grigioni kantonları ile sınırı vardır. Resmi adı Ticino Cumhuriyeti ve Kantonu'dur, resmi dili İtalyanca, en önemli kenti de Bellinzona'dır. İtalya ve Grigione kantonuna uzanan dört vadi ile birlikte İsviçre'nin İtalyan bölgesini oluşturur. Yüzölçümü 2'812 km² olup, bütün İsviçre'nin % 6,8'ine eşittir. 340'000 kişilik nüfusunun (2012) büyük bölümü Katolik olup, bu nüfus İsviçre'nin üçüncü önemli

finans merkezi olan Lugano'da (135'000), Locarno/Ascona'da (55'000), Bellinzona'da (50'000) ve Chiasso/Mendrisio'da (50'000) yoğunlaşmıştır. Ticino'da ikamet eden nüfusun %26'sından fazlası yabancıdır.

Tarihten notlar

Antik devirlerde Ticino topraklarında Kelt halklarından olan Lepont'lar yaşıyorlardı. Daha sonra Roma İmparatorluğu sınırları içine katıldılar. Ortaçağda yakınlarındaki Lombardia bölgesinde yaşananlardan etkilendiler ve Ostrogotların, Longobardilerin ve Frenklerin istilasına uğradılar. Sonraki dönemde Como ve Milano derebeylikleri arasındaki savaşlara sahne oldular ve XIV yüzyılın ortalarında nihai olarak önce Visconti'ler, sonra Sforza'lar tarafından yönetilen Milano Dükalığının hakimiyeti altına geçtiler. 1182 yılında Blenio ve Leventina boyları karşılıklı yardım andı içeren Kule Anlaşmasını imzaladıktan sonra, 1291 yılında İsviçre'nin efsanevi kuruluş sözleşmesi anlamına gelen Grütli Anlaşmasına imza attılar. Daha sonra bölge yavaş yavaş Alp geçitlerini ve özellikle de San Gottardo'yu kontrol etmek isteyen İsviçre Kantonları tarafından işgal edildi.

1512 yılında bugünkü Ticino Kantonunun olduğu topraklar bir kanton konfederasyonu tarafından ortaklaşa yönetilen sekiz idari birime bölündü. Bunların 1798 yılında çatısı altında birleştiği İsviçre Cumhuriyeti 1803 yılında Napolyon Bonapart tarafından lağvedildi ve yerine 19 kantondan oluşan bir Konfederasyon kuruldu. Cisalpine Cumhuriyeti olarak bilinen bu topluluğun bazı birlikleri 1798 yılında sürpriz bir şekilde Lugano limanına baskın yaptılarsa da, yerel halktan oluşan Volontari del Borgo (Borgo Gönüllüleri) adlı bir muhafız birliğinin direnciyle karşılaştılar. Gün boyu süren çarpışmalar sonrasında, önce üstünlük sağlayan Cisalpine birlikleri daha sonra püskürtüldüler. Lugano burjuvasının açık ve ileri gelen üyeleri bu olayları fırsat bilerek «hür ve İsviçreli» sloganıyla bağımsızlık mücadelesi başlattılar. 19 şubat 1803 tarihinde imzalanan Arabuluculuk Sözleşmesi ile imparator Ticino gibi taba konumunda olan kantonları da hükümran kantonlar içine dahil etti. 1878 yılından

Ticino Kantonu (yerel lehçede Tesin yada Tisin), adını Passo della Novena'da doğup Lago Maggiore gölüne dökülen ve kantonu boydan boya geçen Ticino nehrinden almaktadır. Kanton Anayasasına göre, «Ticino Kantonu İtalyan dili ve kültürü altında yönetilen demokratik bir Cumhuriyettir» (Anayasanın 1. maddesi). Başlangıç cümlesinde ise «Ticino halkı, İsviçre Konfederasyonu içinde İtalyan kültürünü yorumlamak olan tarihi görevine sadıktır» ifadesi yer alır.

Svizzera

Ticino

beri Bellinzona bölgenin tek ve kalıcı başkentidir. Ondokuzuncu yüzyıl boyunca kanton ekonomik olarak geri kaldığından Avrupa ülkeleri ve Okyanus ötesine büyük göçler verdi. Sadece turizmin gelişmesi, San Gottardo demiryolunun açılması ve 1900'lerin başındaki sanayileşme hamlesi ile birlikte durum değişmeye başladı. XX yüzyılın ikinci yarısında kanton finans ve hizmet sektörünün önemli bir merkezi haline geldi. 1996 yılında İsviçre İtalyan Üniversitesinin kurulması bu ekonomik ve kültürel gelişmeyi taçlandırmış oldu. Ticino ekonomisi bugün özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Çalışan nüfusun büyük kısmı hizmet sektöründe istihdam edilmekte (bankalar, sigortalar, ticaret, turizm, yönetim), üçte biri sanayide ve sadece %2'si tarım sektöründe çalışmaktadır.

Ticino'ya yerleşmek

2

12 aralık 2008 tarihinden beri İsviçre Schengen bölgesinde yer almaktadır. Giriş vizesine tabi olan (dolayısıyla AB veya AELS ülkesi vatandaşı olmayan) yabancıların turizm amacıyla üç aya kadar konaklamaları için, belli koşullar çerçevesinde verilen bir Schengen vizesi, Schengen bölgesinin tamamı için geçerlidir. Yabancı ülke vatandaşlarının İsviçre'ye girebilmeleri için bir de bu ziyaretlerini meşru kılan tanınmış ve geçerli bir belgeye ihtiyaçları vardır. Ayrıca konaklama veya transit geçiş sırasında geçimlerini temin etmeleri için gerekli olan finans araçlarına sahip olmaları, veya bu kaynakları yasal yoldan temin edebileceklerini kanıtlamaları gereklidir. Federal Göçmenlik Bürosu (UFM), yurt dışındaki İsviçre temsilcilikleri ve yabancılar

21 haziran 1999 tarihinde Avrupa Birliği (AB) ve İsviçre çok sayıda karşılıklı sözleşme imzalamış olup, bunlar arasında 1 haziran 2002 tarihinde yürürlüğe girmiş olan serbest dolaşım anlaşması da vardır. 2004 yılında AB'nin genişlemesi sonrasında, bu anlaşmaya ilave olarak bir protokol imzalanmış, 2006 yılında yürürlüğe giren bu protokole serbest dolaşım hakkının kademeli olarak Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Macaristan, Kıbrıs ve Malta vatandaşlarını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması konusu düzenlenmiştir. 2009 yılında İsviçreli seçmenler serbest dolaşım anlaşmasını ve bunun Bulgaristan ve Romanya vatandaşlarını da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasını onaylamışlardır.

konusunda yetkili Kanton mercileri ülkeye giriş koşulları ile ilgili genel bilgiler verebilirler. İsviçre'ye turizm amacıyla yasal yoldan giren yabancılar için, buradaki konaklama süreleri Shengen Bölgesinde toplam altı ayla sınırlı bir dönem içinde üç ayı geçmeyecek ise, oturma müsaadesine gerek yoktur. Vize alma zorunluluğu olan yabancılar, vize gerekçesinde belirtilen konaklama süresi ve ziyaret amacına uymakla yükümlüdür. Ciddi nedenlerle vizede belirtilen süre içinde İsviçre'den ayrılması mümkün olmayan bir yabancı, bulunduğu yerin veya kantonun yetkili mercilerine derhal bu durumu bildirmek zorundadır. Bir ücret karşılığında yabancı vatandaşlara barınma ve konaklama hizmeti verenler de bunu derhal yetkili mercilere bildirmekle yükümlüdürler.

Bir AB/AELS üyesi ülkenin vatandaşı olmayan yabancılar, İsviçre'de yerleşmek için ilgili giriş iznini/ sigortasını almak zorundadırlar. Giriş yaptıkları tarihten itibaren 14 gün içinde ve çalışmaya başlamadan önce, bu kişilerin, bulundukları yerin hem Bölgesel Yabancılar Servisine, hem de Belediye nezdindeki yetkili mercie giderek bildirimde bulunmaları gerekir. Yeni adresi aynı belediye hudutları içinde olsa dahi, adreslerinde gerçekleşecek herhangi bir değişiklik, yada yurt dışına çıkmaları gibi durumlar, üstte belirtilen makamlara bildirilmelidir. Yabancılar verilen oturma izninin süresinin uzatılması/yenilenmesi için yapılacak başvuru, bu süre dolmadan en az iki hafta önce yapılmalıdır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Temel değerler, haklar ve görevler

İsviçre Federal Anayasası bir arada yaşama ve devletle ilişkiler konusundaki temel hak ve kuralları düzenler. Ayrıca Konfederasyon ile Kantonlar arasında görev ve yetki dağılımı yapar. Federal Anayasa bütün İsviçre için geçerli olduğu gibi, her Kantonun da kendi anayasası mevcuttur. Ticino Kantonu her bir bireyin özgürlük haklarına ve birlikte yaşama kurallarına büyük önem vermektedir. Bu da, aşağıda bazıları belirtilen bu temel değerlerin herkesçe tanınması ön koşuluna dayanmaktadır: İnsan onurunun sayılması ve korunması, bütün bireylerin yasala önünde eşit olması, kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olması, bireyin özgürlüğünün başkalarının özgürlüğü ile sınırlı olması, devletin yasaları ve yönetmeliklerine riayet edilmesi. Ayrıca İsviçre'de yaşayanların kamu hizmeti giderlerine katkı sağlaması, vergi ödemesi, bir hastalık sigortası yaptırmayı, sosyal güvenlik primlerini ödemesi zorunludur. Çocukların da okul mecburiyeti vardır.

İsviçre göçmenlerden, aynen kendi vatandaşlarından olduğu gibi, sosyal koşullara ve ilişkilere ilgi duymalarını, komşularıyla diyalog içinde olarak, bir derneğe yazılarak, yerel etkinliklere ve adetlere katılarak, kültürel, sportif ve sosyal alanlarda katılımcılığa gönüllü olarak iştirak ederek topluma uyum sağlamalarını beklemektedir. En önemli beklentisi de, göçmenlerin kendilerine kucak açan ülkenin temel ilke ve değerlerini öğrenmeleri, uymaları ve benimsemeleridir. Bütün yabancıların ulusal dillerden birini öğrenmesinde yarar vardır. Ticino Kantonuna yeni gelen herkes İtalyanca konuşma, okuma ve yazmayı öğrenmelidir. İsviçreli de, yeni gelenlere karşı misafirperverlik göstermek ve açık olmak isteğini göstermelidir.

→ Bakınız Bölüm 7 – Yabancıların entegrasyonu

s. 14/15

Oturma izinleri

İskan ve ikamet konusunda yetkili merciler

Yabancı vatandaşların iskan ve ikameti ile ilgili konularda yetkili olanlar ikamet edilecek yerin Kantonlarıdır. Genel olarak Kantonlar, yabancılara izin verilip verilmemesi konusunda yürürlükteki yasalar çerçevesinde serbestçe karar alırlar. Kantonların göçmenlik konusundaki yetkili mercileri ikamet eden yabancıların kontrolünden de sorumludur. Sığınma hakkı prosedürüyle ilgili karar yetkisi ise Federal makamlar ile Federal Sığınma Yasasıdır (LAsi).

→ Bakınız yararlı bilgiler

AB/AELS (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ülkeleri vatandaşlarına uygulanan düzenleme

Serbest dolaşım hakkı anlaşması ile bununla bağlantılı protokoller AB/AELS ülkeleri vatandaşlarına da uygulanır, ancak bunların dışında kalan ülke vatandaşlarına uygulanandan farklı olarak İsviçre'de oturma ve/veya çalışma izni alma koşulları daha kolaydır. İnsanların serbest dolaşım hakkı kapsamına giren düzenlemeler, meslek diplomalarının muadiliyeti, taşınmaz malvarlığı satın alma hakkı ve sosyal güvenlik sistemlerinin koordinasyonu ile ilgili olanlardır.

Diğer ülke vatandaşlarına uygulanan düzenleme

Diğer (üçüncü) ülkelerin (yani AB/AELS üyesi olmayanların) vatandaşlarına Federal Yabancılar Yasası (LStr) ile, Kabul, Oturma izni ve Ticari faaliyetler Yönetmeliği (OASA) uygulanır. Bu ülkelerin vatandaşlarının kabulü ve kendilerine oturma izni verilmesi, AB/AELS ülkesi vatandaşlarına göre daha sınırlı tutulmuştur. Yabancılar ticari faaliyette bulunma izni verilmesi, çalışma piyasası ile ilgili düzenlemelere ve üstte belirtilen mevzuatın getirdiği koşulların karşılanıp karşılanmadığına bağlı olup, her halükârda bu iznin alınmasını gerektiren bir hak mevcut değildir.

Diğer (üçüncü) ülke vatandaşlarının aile bireylerinin birleştirilmesi

I «C» tipi oturma, «B» tipi iskan ve «L» tipi geçici iskan izninden birine sahip olan üçüncü ülke vatandaşları, İsviçre vatandaşları ile birlikte, eşleri ve 18 yaş altı reşit olmamış bekâr çocukları ile birleşmek için talepte bulunabilirler. Bu konuda yetkili Göçmen Büroları ve mercileri, belli koşullar mevcut ise (örneğin talepte bulunan kişi uygun bir meskene, yeterli bir gelire vs sahipse), aile birleşimine onay verebilirler.

İsviçre vatandaşlığı

İsviçre vatandaşlığı; meşru soy bağı varsa, bir İsviçre vatandaşı tarafından evlat edinilme durumu söz konusu ise, yada özel bir prosedürü sonuna kadar izleme ve tamamlama halinde kazanılabilir. İsviçre vatandaşlığı bir dizi hak ve yükümlülüğü beraberinde getirir (örneğin oy verme ve seçilme hakkı, askerlik yapma zorunluluğu) Vatandaşlık olağan ve kolaylaştırılmış bir vatandaşlık değiştirme prosedürü izlenerek de alınabilir. Bir kantondan diğerine yerleşerek adres değiştirme vatandaşlığa geçme dilekçesi üzerinde etki doğurabilir. Bu konuda ayrıntılı bilgiler Belediyelerden, nüfus memurlukları ve sair mercilerden alınabilir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Yabancılar için izin belgesi tipleri:

B tipi: iskan (yerleşim) izni

C tipi: ikamet izni

G tipi: sınır kasabası mukimleri için
(her gün sınırı geçenler)

L tipi: geçici ikamet edenler için

F tipi: geçici kabul edilenler için

N tipi: sığınma hakkı isteyenler için

S tipi: korunma ihtiyacı olanlar için

Demokrasi ve federalizm

3

Uluslararası Anlaşmalar

İsviçre Birleşmiş Milletler ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (AELS) üyesidir ve gerek Avrupa ile, gerek diğer ülkelerle olan dış politikalarını temkin ve pragmatizm çerçevesinde yürütür. AB'ye üyelik konusunda yapılan birkaç referandumda ret kararı çıkması neticesinde, İsviçre, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde bilateral bir yol izlemektedir ve bu kapsamda imzaladığı çok sayıda karşılıklı anlaşma ile serbest dolaşım, Schengen ve Dublin yönetmelikleri gibi uygulamalara katılmış bulunmaktadır.

İsviçre üç kuruma dayalı olarak kurulmuş federal bir devlettir: Konfederasyon, bu konfederasyonu oluşturan 26 Kanton ve Belediyeler. Kantonlar, federal Anayasanın tanıdığı sınırlar çerçevesinde özerktir: Her birinin kendi Anayasası, kendi yasaları, kendi hükümeti, kendi Parlamentosu ve kendi mahkemeleri vardır. Belediyeler (İsviçre'de 3.000, Ticino'da 150 kadar) en küçük kurumsal siyasi birimi temsil ederler ve farklı Kantonların Anayasaları tarafından belirlenen bir özerkliğe sahiptirler. İsviçre Konfederasyonunun özelliği dört farklı dil ve kültürden oluşmasıdır: Bunlar Alman, Fransız, sadece Ticino ve Grigioni Kantonunun bazı yerleşim birimlerinde geçerli olan İtalyan dili ve kültürü ile, bir de Romanş dili ve kültürüdür. Son iki asır boyunca Avrupa'yı kasıp kavuran savaşlar ve olaylara göğüs germek için, İsviçre, 1848 yılı sonrasında kurulduğu haliyle, Kantonlardan oluşan ve federalist şekilde yönetilen bir devletler konfederasyonundan başka bir şey zaten olamazdı.

İsviçre Federalizmi

Federalizm, Anayasada belirtildiği şekliyle, Kantonların ve Belediyelerin geniş bir özerklik içinde kendi iş ve görevlerini koordine etmelerini sağlayan bir sistemdir. Konfederasyonla birlikte siyasi-idari yetki alanlarını paylaşırlar ve aralarında sıkı işbirliği içinde olurlar. Kantonlar, Federal Anayasanın düzenlemediği bütün konularda yasama yetkilerini kullanabilirler.

Doğrudan demokrasi

İsviçre özel bir doğrudan demokrasi sistemine sahiptir ve bu sistem, federal hükümet hariç, bütün siyasetçilerin doğrudan halk tarafından seçilmesini öngörür. Ayrıca, Anayasada her türlü değişiklik halkın referandum hakkına ve oyuna tabidir. Referandum hakkı, yada başka deyişle Parlamento kararlarının halk oyuna sunulması 1848 yılından beri İsviçre Anayasasında yer almaktadır. Yine halk inisiyatifini kullanmak suretiyle, belli sayıda oy hakkı sahibinin talebi neticesinde Anayasaya bir madde ilave edilmesi, çıkarılması, veya tadil edilmesi oylamaya açılabilir. Yetkili makamlara dilekçe ile talepte bulunmak yabancı vatandaşlar dahil bütün vatandaşlara verilmiş bir haktır. İsviçre'deki çok partili sistemde hiç bir parti mutlak çoğunluğu elde edemez: Kısaca, İsviçre demokrasisinin yönetiminde uzlaşma kavramı temel bir değerdir. Diğer modern demokrasilerle kıyaslandığında, İsviçre oylama sistemi de kendine has benzersiz bir sistemdir.

Konfederasyon, Kanton ve Belediyeler arasında yetki dağılımı

	Parlamento	Hükümet	Mahkemeler
Yetkileri Görevleri	Yasama Yasa çıkarmak, Hükümeti ve idari organları kontrol etmek	İcraat Yasaları uygulamak, hükümet etmek, yönetmek ve devleti iç ve dış politikada temsil etmek	Adaleti Sağlama Yargılamak, hüküm vermek, cezalandırmak, savunmak
İsvi çre	Federal Meclis: Ulusal Konsey (200 üye) Devletler Konseyi (46 üye)	Federal Konsey (Federal Meclis tarafından seçilen 7 üye). Konfederasyon Başkanı her sene Parlamento tarafından federal konsey üyeleri arasından seçilir	Federal Mahkeme (Federal Meclis tarafından seçilen 41 üyesi vardır ve bu numara değişebilir)
Ticino Kantonu	Büyük Meclis (90 milletvekili)	Devlet Konseyi (5 bakan)	Sulh Hukuk Mahkemeleri: İstinaf Mahkemesi Sulh Hakimi Sulh Mahkemesi Ceza Mahkemeleri: İstinaf Mahkemesi Ceza Mahkemesi Sulh Ceza Mahkemesi Çocuk Mahkemesi İdari Mahkemeler: İdari Mahkeme Sigorta Mahkemesi İstislak Mahkemesi
Beledi	Belediye Meclisi	Belediye	

Federal Meclisin, Devlet Konseyinin, Büyük Meclisin, Belediyelerin ve Belediye Meclislerinin üyeleri oy hakkına sahip kişi ve kurumlarca 4 yılda bir seçilir.

Ticino Kantonunda oy ve seçilme hakkı koşulları

İsviçre vatandaşlarının bu haklara sahip olmak için 18 yaşını doldurmuş ve en az otuz günden beri Kantonda ikamet ediyor olmaları lazımdır. Ticino'da yabancıların oy ve seçilme hakkı yoktur.

Ticino'da ikamet etmek

4

Ticino'da ikamet edenlerin çoğunluğu kiracılar olmaktadır. Dolayısıyla bu kişiler kiralık evler ve apartman dairelerinde oturmaktadırlar. Kira ilanları genelde günlük gazeteler ile bu konuda uzman internet sitelerinde yer almaktadır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Taşınan kişinin kimliğine bakılmaksızın, taşınma ister İsviçre'nin, ister herhangi bir Kantonun içinde gerçekleşsin, yada başka bir ülkeye taşınılsın, bu durum taşınmadan önce hem hareket noktasındaki hem de varış noktasındaki Belediyeye (nüfus kontrol servisine) bildirilmeli, ayrıca Bölge Yabancılar Bürosu, hasta hizmetleri sandığı ve adres değişikliği için Posta İdaresi haberdar edilmeli, sabit telefon operatörü bilgilendirilmeli (telefon, internet ve dijital

İsviçreli atıkların geri dönüşümü konusuna her gün daha fazla önem vermektedir. Bir çok Kantonda herkes attığı çöp ve atık miktarına orantılı bir çöp vergisi vermektedir. Bu verginin en başta gelen yararı, geri dönüştürülebilir ve ücretsiz olarak toplanan atıkları ayrıştırarak atmayı teşvik etmektir. Kentsel atıkların büyük kısmı geri dönüştürülebilmektedir ve bu da sırf insanlara değil, çevreye de büyük yarar sağlamaktadır. Bunlar arasında cam, kağıt, plastik (PET) şişeler, alüminyum kutular, karton kutular, metaller ve bitkisel atıkları sayabiliriz. Her Belediyenin ayrıştırılmış atık toplama merkezleri vardır. Geri dönüşüm seferberliğine sadece ev ekonomileri değil, şirketler de dahil olmuşlardır ve atıklarını ayrıştırmaktadırlar.

→ Bakınız yararlı bilgiler

TV abonelikleri iptal edilmeli), radyo-televizyon yayın kuruluşu Billag'a abonelik varsa bunun iptali için bilgi verilmeli, işverenden gerekli izin alınmalı, araba-yol trafik dairesine bilgilendirilmeli, eğer okula giden çocuk varsa öğretmenleri ve okul yetkilileri bu taşınmadan haberdar edilmelidir.

Bir eve yada apartman dairesine taşınmadan önce kira sözleşmesi yapmak gerekir. Genelde bloke bir banka hesabına bir kaparo yatırılır. Bir kira sözleşmesini feshetmek isteyenler ise sözleşme üzerinde belirtilmiş olan ön uyarı süresine riayet etmek zorundadır. Kiraya veren, fesih ihbarını ön uyarı süresinin son bulduğu günden bir gün önce almış olmalıdır. Ön uyarı genelde apartman daireleri için üç ay öncesinden yapılır. Kendi yerine kirayı ödeyebilecek başka bir kiracı bulunması halinde kira sözleşmesini süresinden önce feshetmek mümkündür. Ev sahibi ile sözleşme sürerken veya sona erdiğinde anlaşmazlık ortaya çıkması durumunda, kiracı ve kiralayanlara her türlü kira ilişkileriyle ilgili danışmanlık hizmeti sunmakla görevli uzlaşma mercilerine başvuru yapılabilir. Kira dışında, kiracının elektrik, su, ısınma, kablolu TV, park yeri, çöp vergisi gibi giderleri ödemesi gereklidir. Bu giderler, ev sahibi tarafından «yan giderler» başlığı altında sözleşmeye aidat olarak ilave edilebilir. Bir radyoya, televizyona, bilgisayara, cep telefonuna yada diğer elektronik cihazlara sahip olan ve radyo, telsiz, televizyon yayınlarını alan her birey Billag aidatını ödemek zorundadır.

Komşuluk ilişkileri genelde apartman iç tüzüğü ile yada alışlagelmiş usullere göre düzenlenmiştir. Özellikle akşamları, geceleri ve tatil günlerinde aşırı gürültü, patırtı yapmamaya, rahatsızlık verici ve taciz edici sesler çıkarmamaya dikkat edilmeli, çamaşırhane sırasına, özel park yerlerine, ortak kullanım alanlarının (merdivenler, asansör, garaj, bahçe, vs) temiz tutulması, mutfak kokularının ve terasta-balkonda mangal yapmaktan kaynaklanan kokuların, doğru şekilde atılmayan çöplerin başkalarını rahatsız etmemesi gibi kurallara uyulmalı, ayrıca binanın ana kapısının açılma ve kapanma saatlerine de riayet edilmelidir.

Komşuların neden olduğu rahatsızlık verici koşulların aşırıya kaçması halinde, hak aramak amacıyla yetkili mercilere başvurulabilir. Bunların yanı sıra, bazen evdeki restorasyon, yenileme çalışmaları veya bitişik inşaatla yapılan işler ve yıkımlar (gürültü, iskele kurma, vs) aşırıya kaçsa ve rahatsızlık verse de, bunlara tahammül etme yükümlülüğü vardır ve ortadan kaldırılmaları istenemez. Ancak bu inşaat işleri bir zarar-hasar verdiğinde, vatandaşın belli koşullarla tazminat isteme hakkı vardır.

AB ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (AELS) üyesi ülke vatandaşı olan ve İsviçre'de oturma yada ikamet etme izni bulunan kişiler, bu ülkede özel kullanım amacıyla taşınmaz malvarlığı veya apartman dairesi satın alma konusunda İsviçre vatandaşları ile aynı haklara sahiptir.

5 İtalyanca dili ve birlikte yaşamak

İsviçre tarihsel olarak üç Avrupa dilinin ve kültürünün çakıştığı bir noktada doğmuştur. Bu diller İtalyanca, Fransızca (le français) ve Almancadır (die deutsche Sprache). Bunlara, Grigioni Kantonunun resmi dillerinden biri olan ve İtalya'nın kuzey bölgelerinde kullanılan Ladin ve Friuli dillerinin yanı sıra, Lombardia bölgesi lehçeleriyle de benzerlikler gösteren Romanş (rumantsch, romontsch yada rumauntsch) dilini eklemek gerekir. Bu durum neticesinde İsviçre'de Federal Anayasa'nın da kabul ettiği (md 4 ve 70) dört resmi dil bulunmaktadır. Ticino Kantonunda,

İsviçre çok dilli ve çok kültürlü bir ülkedir: Ulusal dilleri dört tane olmakla birlikte, bunların ülkedeki dağılımı homojen değildir. En çok konuşulan dil Almancadır (%64). Konfederasyonun 26 kantonundan 19 tanesinde en yaygın dil İsviçre-Alman lehçesidir. Fransızca (%21) ülkenin batı bölgelerinde konuşulur. 4 Kanton frankofondur: Cenevre, Vaud, Neuchâtel ve Giura. 3 kanton da ise Fransızca ve Almanca konuşulmaktadır: Bern, Friburg ve Vallese. İtalyanca (%6,5) Ticino'da ve Grigioni Kantonunun dört vilayetinde konuşulur. Romanş ise sadece Grigioni Kantonunun üç dil konuşulan bölgelerinde Almanca ve İtalyanca ile birlikte konuşulmaktadır. Bu dil, İtalyanca ve Fransızca gibi Latin kökenlidir. Nüfusun sadece %0,5'i tarafından konuşulur. Yabancı diller içinde en çok konuşulan ise Sırp-Hırvat dilidir. (2012 verileri)

aynen Grigioni bölgesindeki Mesolcina, Calanca, Bregaglia ve Poschivo yerleşim birimlerinde olduğu gibi, resmi ve kullanılan dil İtalyancadır. İtalyan İsviçre'sinde çoğu kez arkadaşlar ve aile bireyleri aralarında (Kuzey İtalya'daki) Lombardia bölgesi lehçesini de yerel bazı özellikleriyle kullanırlar. Ticino'da zorunlu okullara gidenler İtalyancaya eş zamanlı olarak Fransızca ve Almanca okuyup yazmayı da öğrenirler ve bu sadece İsviçre'de rastlanan bir durumdur. Almanca konuşulan Kantonlarda (Alman İsviçre'si) günlük konuşma dilinde İsviçre Almancası (Schwyzerdütsch) çok yaygındır. Normal Almanca öğrenmiş olanlar için bu anlaşılması oldukça zor bir lehçedir ve bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Romandiya'da (Fransız İsviçre'si) ise, Vallese bölgesi ile Friborg ve Giura Kantonları hariç, yerel lehçeler yok olmaya yüz tutmuştur. Çok dilli ve çok kültürlü yapı, İsviçre kültüründe kendini anlama sürecinin bir parçasını oluşturmaktadır: Kısaca, farklılık İsviçre'nin sahip olduğu değerlerden biridir. Son yarım yüzyıl içinde İsviçre dört dilli bir ülkeden çok dilli bir ülkeye dönüşmüştür. İngilizcenin yaygınlaşması ve buraya yerleşen çok sayıda yabancıların kendi dillerini konuşmaya devam etmesi çok dilliliği daha da arttırmıştır. Bugün İsviçre'de konuşulan dil sayısı 40'ı aşmış durumdadır.

Komşularını daha iyi tanıyabilmek, cemiyyet hayatına daha çok katılabilmek, radyo ve televizyon yayınlarını anlayabilmek, gazeteleri okuyabilmek, bir ev ve bir iş aramak, çocukların okulda ne öğrendiklerini anlamak ve öğretmenleriyle konuşabilmek, kamu idareleri ve hizmet birimleriyle iletişim kurabilmek, Ticino hakkında bilgi edinmek ve burada kendini evinde gibi hissedebilmek için İtalyanca anlamak ve konuşmak önemlidir. Belediye idareleri ve diğer bazı kurumlar İtalyanca ile diğer ulusal dilleri öğrenmek için yapılacaklar hakkında bilgi vermektedir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

İsviçre vatandaşları bazen kendi dillerinin anlaşılmasının güç olduğunu iyi bilmektedir. Ama yabancı bir vatandaş ikamet ettiği yerin dilini öğrenmek ve anlamak için gayret gösterirse, bu onun insanlarla temas ve ilişkilerini kolaylaştıracak, karşılıklı anlamayı ve anlaşmayı mümkün kılacaktır. İtalyanca dil kurslarından başka, sosyalleşme, duyarlılık kazanma, yerel gelenek ve görenekleri öğrenme konularında da kurslar düzenlenmektedir. Ticino'daki ilk ikamet aylarında zor konularda iletişim sorununa çare bulmak için vasıflı bir tercüman desteğinden yararlanılabilir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Yeni ilişkiler kurmak için bir derneğe yazılmak iyi bir fırsat olabilir, zira Cemiyette ve Kantonda sosyal hayatın büyük kısmı bu derneklerde geçmektedir. Bir çok Belediyede kültür, spor, kadın dernekleri, gençlere ve ebeveynlere aktiviteler sunan dernekler mevcuttur. Bunlar için gerekli bilgileri de Belediye idaresinden almak mümkündür.

Ticino'da ayrıca çok sayıda belediye ve kanton kütüphanesi bulunmakta olup, bunlardan bazıları yeni gelen göçmenlerin kendi dillerinde uzmanlaşmış hizmetler sunmaktadır. Bundan başka, yabancı topluluklara ait çok sayıda dernek yabancı dil kursları, kültürel ve rekreatif aktiviteler organize etmektedir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

6 Okul ve eğitim

İsviçre'nin doğal kaynakları azdır: Dolayısıyla refahını aynı zamanda yerleşik halkın entelektüel yeteneklerine borçludur ve bu nedenle ülkedeki milli eğitim düzeyinin yüksek olmasına büyük önem vermektedir.

İsviçre Öğretim Sistemi

İsviçre'deki öğretim sistemi merkezden yönetilmemektedir. İlk ve orta okullar Kantonlar tarafından yönetilse de, zorunlu eğitim süresi bütün ülkede aynıdır. Sistem dört eğitim seviyesine ayrılmıştır: Okul öncesi eğitim (ana okulları ve çocuk yuvaları), zorunlu eğitim (ilk ve orta okullar), yüksek öğrenim ve üniversiteler.

Ana dili İtalyanca olmayan ve özel destek ihtiyacı duyan öğrenciler için, Ticino'daki okullar İtalyanca kursları ve entegrasyon çalışmaları düzenlemektedir. Ülkeye yeni gelmiş ve 16 yaşından büyük olan öğrenciler entegrasyon ön hazırlık programından yararlanabilirler.
→ Bakınız yararlı bilgiler

Stefano Franscini 1796 yılında Bodio'da doğmuştur. 1848 yılında Federal Konsey üyeliğine seçilmiştir. Ticino Kantonundaki eğitim sisteminin önde gelen kurucularındandır ve kilisenin yönetiminden çıkarılan ilk devlet okullarının tesis edilmesinde büyük çabası olmuştur. Ayrıca Zürih'te bir federal teknik enstitünün kurulmasında görev almış, İsviçre Konfederasyonu tarihinin oluşturulması çalışmalarına katkıda bulunmuş, Federal İstatistik Bürosunun temellerini atmıştır. İsviçre Federal Arşivi de onun gayretleriyle kurulmuştur.

Zorunlu eğitim

Zorunlu eğitim 9 yıl süreli olup, ilk ve orta eğitimden oluşmaktadır. Farklı özel okullar mevcut olsa da, öğrencilerin çoğunluğu devlet okullarına gitmektedir. İlk öğrenime başlama çağı Kantondan Kantona değişmektedir. Ticino'da 6 yaşında başlamaktadır, ama gelecekte okula başlama yaşı bütün İsviçre'de 4 yaşına inecektir. Orta okulda öğrenciler temel eğitim alırlar. Bazı okullar mesleki eğitime hazırlayan bir eğitim sunarken, bazıları da bir sonraki aşamaya, yani bir üst öğrenime hazırlamak için genel kültür ağırlıklı eğitim verirler. Devlet okullarının rolü entegrasyon açısından da önemlidir, zira ülkedeki öğrencilerin %95'ine eğitim veren bu okullarda farklı sosyal, kültürel koşullara ve farklı dillere sahip öğrenciler okumaktadır. Dört farklı ulusal kimliği barındıran bir ülke olması nedeniyle, İsviçre dil eğitimine büyük önem vermektedir. Zorunlu öğrenim yıllarında öğrenciler ulusal dillerden en az bir ikincisini öğrenirler. Ticino'da İngilizceden başka, yabancı dil olarak Fransızca ve Almanca eğitimi de verilir.

Yüksek okullar

16 yaşına geldiklerinde, tahsiline devam etmek isteyen öğrenciler süreleri 3-4 yıl arasında değişen yüksek okullarda okumaya başlarlar: İş hayatına başlamadan önce ön hazırlık amaçlı bir staj görebilir, veya üniversiteye hazırlayan bir eğitim alabilirler. Liselerde genel kültür ağırlıklı eğitim verilir ve mezuniyet sınavını veren öğrenciler İsviçre'deki 10 üniversiteye girebilme hakkı kazanır. Bu üniversiteler içinde Lugano ve Mendrisio'daki (Mimarlık Akademisi) İtalyanca eğitim veren üniversiteler olduğu gibi, iki adet federal teknik üniversite de vardır (Lozan ve Zürih'te). Stajyer öğrenciler staj dönemi sonrasında bütün Kantonlarda tanınan bir Federal Yetki Tasdiknamesi elde ederler.

Devamlı veya aralıksız üniversite eğitimi

Bir çokları bir üniversiteye veya meslek yüksek okuluna kaydolarak tahsillerine devam ederler. Ayrıca, özel kurumlar, sendikalar ve meslek dernekleri de mesleki güncelleme ve uzmanlaşma kursları düzenlemektedir. Bu tip sürekli eğitim kursları üniversiteler ve diğer yüksek öğrenim kurumları tarafından da verilmektedir.

Ticino'daki üniversite bünyesinde iktisat fakültesi, iletişim bilimleri fakültesi, mimarlık, bilgisayar ve ilahiyat fakülteleri mevcuttur. Ayrıca bir de SUPSI (İsviçre İtalyan Meslek Üniversitesi) vardır ve burada ağırlıklı olarak pratik meslek eğitimi verilmektedir. İsviçre'nin İtalyanca konuşulan kısmında önemli araştırma merkezleri olarak CIM Enstitüsü (Computer Integrated Manufacturing), İsviçre Bilimsel Hesaplama Merkezi, Dalla Molle Yapay Zeka Enstitüsü ve Biyo-Tıp Araştırma Enstitüsü sayılabilir.

Yabancıların entegrasyonu ve ayrımcılığın önlenmesi

Yabancıların Ticino'daki mevcudiyetleri de (nüfusun %26'sından fazla), oluşumları, sayıları ve algılanmalarından bağımsız olarak başlı başına bir olgudur. Dolayısıyla entegrasyon hem İsviçrelilerden, hem de yabancılardan oluşan nüfus için bir gereklilik olarak ortaya çıkmakta, karşılayanda kabullenme ve ağırlama, gelende ise toplumdaki yerini alma isteği olması bir ön koşul olarak addedilmektedir. Farklı kültürler arasında birlikte yaşama, anlayış, hoşgörü ve karşılıklı saygı gibi kavramların yerleşmesi, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimi için en gerekli ön koşul olup, bu kavramlar Federal Anayasada belirtilen temel değerlere dayanmaktadır.

2008 yılında yürürlüğe giren Yabancılar Yasası ve Yabancıların Entegrasyonu Yönetmeliği ile, İsviçre siyasetinin entegrasyon konusundaki hedefleri yasallaşmış duruma gelmiştir. Ticino'da yabancıların entegrasyonu ve ayrımcılığın önlenmesi konusu, yabancılarla ilgili federal mevzuatı uygulama kanununun 2. maddesi d) bendinde hüküm altına alınmıştır (1998). Kanton da, kendi üzerine düşeni yapmak adına, yabancıların entegrasyonu konusuyla ilgilenmesi için bir Delege tayin etmiş, bu konuda çalışması için bir de Kanton Komisyonu oluşturmuştur. Ayrıca, kendi üyelerinin farklı çalışmaları ve etkinlikler sayesinde entegre olmalarını kolaylaştırma amacıyla Kanton delegasyonu ile işbirliği yapan bir çok yabancı derneği ve topluluğu mevcuttur. İsviçre ceza kanununda ırkçı ayrımcılığa karşı hayata geçirilen ceza hükmünün 261-mükerrer maddesi de İsviçre'de ırkçılıkla mücadelede önemli bir enstrüman oluşturmaktadır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Ticino'da yerleşik topluluklar için de sayıca en fazla olanı İtalyan toplumdur ve nüfusun yaklaşık %16'sını teşkil etmektedir. Bunu Balkan ülkelerinden (yaklaşık %3) ve Portekiz'den gelen (yaklaşık %2,5) vatandaşların oluşturduğu topluluklar izlemektedir. Ticino'da ikamet eden yabancıların büyük kısmı Avrupa kıtasından gelenlerden oluşmaktadır. Yabancıların sadece %2'si Afrika, Asya ve Amerika kıtalarından gelmektedir. Ancak bazen basın ve medyaya yansıyan olaylar ve haberler nedeniyle, vatandaşlar üstteki rakamların farklı olduğunu düşünmektedir. Ticino'da, özellikle de Locarno ve Lugano Gölü bölgelerinde, Alman ve İsviçrelilerden oluşan ve Almanca konuşan vatandaşlarında yoğun olarak yaşamakta olduğu görülmektedir. Bunlar genelde bu bölgenin yerel kültürü ve dilinden ziyade, ikliminden ve doğasından ötürü burada yaşamayı yeğleyen yaşlı ve hali vakti yerinde kimselerdir. Ayrıca, sınırda oturan onbinlerce İtalyan da her gün çalışmak için Kantona günü birlik giriş yapmaktadır. Son olarak, sığınma hakkı talep edenler için Chiasso'da Federal Göçmenlik Bürosunun dört kayıt merkezinden biri bulunmaktadır.

Bütün Avrupa'da olduğu gibi İsviçre'de de nüfus yaşlanmakta olup, işgücüne ihtiyaç vardır. Göçmenlerin işgücü olmaksızın, Ticino'da da ekonominin bütün sektörlerinin gelişeme tehdidi ile karşı karşıya kalacağı açıktır. Onların katkısı olmadan bir çok hizmetin verilmesi, bir çok şirketin çalışması mümkün olamayabilir. Ticino'da yabancıların varlığı asırlık bir gerçektir: 1880 yılında yabancılar nüfusun %16'sını, 1914'te %28'ni teşkil etmiş, daha sonra ekonomik kriz yılları ve ikinci dünya savaşı sırasında azalma gösterip, 1970'e kadar tekrar yükselmiştir. Ticino'daki şirketler onlarca yıldır yerel nüfusun karşılayamayacağı bir işgücüne ihtiyaç duymaktadır.

Federalizm, belediyelerin özerkliği ve direkt demokrasi İsviçre'nin siyasi yapısını karakterize etmektedir. Bu nedenle, kurumların kantonlarda ve örneğin okullarda yada meslek hayatında yerleştirmek için çabaladığı entegrasyon hareketi her zaman tek bir noktadan yürütülmemektedir. Ülkenin yerel idarelerindeki geleneksel özerk yapı, entegrasyonun önce yerel topluluklar üzerinden yerleşmesini sağlamaktadır.

İsviçre küçük, nüfus yoğunluğu olan, gelişmiş bir altyapıya sahip, nüfusunun büyük kısmı yüksek hayat standardında yaşayan bir ülkedir. Global göç sayesinde bu ülkeye farklı yaşam alışkanlıkları ve algıları olan kişiler gelmektedir. Farklı diller, kültürler, gelenekler, görenekler ve dinler burada bir araya gelmekte ve birlikte yaşama kavramının tesis edilmesine yönelik büyük mücadeleyi hayata geçirmektedir. İş piyasalarına entegre olmakta yaşanan zorluklar nedeniyle çalışan kesiminin düşük oranda kaldığı bir göç hareketi çözüm değildir. Bu nedenle entegrasyon göçmenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata dahil olmalarını da sağlamalıdır. Ancak bunun gerçekleşmesi için yabancıların entegre olmaya hazır ve niyetli olmaları, İsviçre nüfusunun da kendilerine açık bir tutum sergilemesi gereklidir. Entegrasyon toplumun bütün güçlerinin katılımına ihtiyaç duymaktadır: Konfederasyon, Kantonlar, Belediyeler, şirket ortakları, ONG ve yabancı örgütleri bu harekete iştirak etmelidir. Entegrasyon, yeni gelene kendisini kabul eden toplumla uyum içinde yaşadığını hissettirmelidir: Entegrasyon, kendi köklerini unutmadan, kendisini kabul eden toplumun kültürünü kendi kültürü bilmek, buna çaba sarf etmek, iştirak etmek, kendi zenginliklerini de taşımak demektir. Kısaca entegrasyon, o ülkenin yerli halkıyla eşitlik içinde bir bütünün parçası olmak demektir.

8 Ticino'da çalışmak

İsviçre ekonomisi kaliteli bir üretime ve yüksek oranda vasıflı (kalifiye) iş gücüne dayanmaktadır. En önemli ekonomik iş alanlarının başında bankalar, sigorta şirketleri, turizm, ticaret, mikroteknoloji, yüksek teknoloji, biyoteknoloji, ilaç endüstrisi ve inşaat sektörü gelmektedir. En çok sayıda çalışan hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Ticino'nun önde gelen ekonomik sektörleri finans, menkul değerler, sigortacılık, ticaret, biyoteknoloji, inşaat ve turizmdir. İsviçre'de ikamet eden çalışan kesimin büyük kısmı küçük ve orta çapta şirketlerde çalışmaktadır.

İsviçreli çok çalışır: Haftalık ortalama çalışma tam gün çalışanlarda 41,6 saattir ve yılda en az 20 gün izin hakkı vardır. Bu izinlere, Kantondan kantona değişmekle birlikte, 8 yada 9 gün resmi tatil günü eklenir. Boykot ve işe devamsızlık nadir ve asgari oranda görülen bir şeydir. Aynı pozisyon ve seviyedeki çalışanlara ödenen ücretlerde ise bölgeden bölgeye değişiklikler görülebilmektedir.

Ticino'da tatil günleri:

Yılbaşı (01.01)
Epifania yılbaşı yortusu (06.01)
San Giuseppe (19.03)
Paskalya pazartesi
Çalışma bayramı (01.05)
Ascensione (dini bayram)
Pentecoste pazartesi (dini bayram)
Corpus Domini (dini bayram)
Santi Pietro e Paolo (dini bayram) (29.06)
İsviçre Ulusal Bayramı (01.08)
Assunzione (dini bayram) (15.08)
Ognissanti (dini bayram) (01.11)
Immacolata (dini bayram) (08.12)
Noel 8dini bayram (25.12)
Santo Stefano (dini bayram) (26.12)

İsviçre'de yasaların tespit ettiği bir asgari ücret yoktur. Genelde ücret işveren ile işçi arasında belirlenir. Bir çok sektörde, örneğin otelcilik ve inşaat sektörünün bazı dallarında, zorunlu asgari ücret ve çalışma koşullarının öngörüldüğü toplu iş sözleşmeleri mevcuttur. Diğer meslek dallarında ise, İsviçre ile Avrupa Birliği arasında imzalanmış olan kişilerin serbest dolaşımı anlaşması ek tedbirleri çerçevesinde, zorunlu asgari ücret öngören normal iş sözleşmeleri yapılabilmekte olup, örneğin ev ekonomileri sektöründe, call center (çağrı merkezi) ve güzellik enstitülerinde çalışanlar bu kategoridedir. Sözleşmede belirlenen ücret brüttür ve içinden AVS, AI, Emekli Sandığı, kaza ve işsizlik sigortası gibi sosyal sigorta primleri kesilir. Kaçak-vergisiz çalışma yasaktır ve cezası vardır. İş sorunları ve diğer sorunların çözümü için işçi haklarını koruma amaçlı faaliyet gösteren bir çok sendika mevcuttur. → Bakınız bölüm 12 – Sosyal sigortalar ve yararlı bilgiler s. 22

İsviçre'de çalışmak ve yaşamak için geçerli çalışma ve oturma izinlerine sahip olmak gerekir. Bunları alabilme yöntemleri izin talebinde bulunanların uyruklarına göre bazı değişiklikler gösterebilmektedir. İşverenlerin ve çalışanların hak ve görevleri Federal İş yasası çerçevesinde yer alan yükümlülükler yasası (işçilerin korunması) ve ilgili yönetmeliklerde belirtilmiştir. Bu yönetmelikler haftalık çalışma saatleri ve dinlenme süreleri gibi konular da düzenlemektedir. Genelde iş ilişkisi bir deneme süresi ile başlamakta, bu dönem için kısa süreli fesih koşulları uygulanmaktadır. Deneme süresi sona erdiğinde, sözleşme fesih süresine uygun olarak iptal edilebilir. Kadın çalışanlar en az 14 hafta boyunca ücretli doğum izni kullanabilme hakkına sahiptir. → Bakınız bölüm 2 –Ticino'ya yerleşmek s. 6

İşten çıkarma halinde, ihbar süresi içinde bölge işçi bulma kurumuna (URC) kaydolmakta yarar vardır. Ticino'da iş ilanları genelde günlük gazeteler ve internette yayınlanır. İş ararken kişisel ilişkilerin de önemli rolü olabilir. Ücretli olarak çalışan ve henüz 65 yaşını doldurmamış olan kişiler zorunlu işsizlik sigortasına tabidir. İşsizlik tazminatı alabilmek için, sigortalıların son iki yıl içinde en az on iki ay çalışmış olmaları, İsviçre'de ikamet ediyor olmaları ve çalışma iznine sahip olmaları gerekmektedir. Serbest dolaşım anlaşması sayesinde, herhangi bir AB/AELS üyesi ülkede çalışarak ve sigorta primi ödenerek geçirilmiş süreler de hesaba katılmaktadır.

→ Bakınız bölüm 2 – Ticino'ya Yerleşmek s. 6

Bir çok genç zorunlu eğitim dönemi sonrasında staj yapar (temel mesleki eğitim): Bu şekilde pratik-uygulamalı eğitim almış olurlar ve bir meslek okuluna devam ederler. Meslek eğitimi ile birlikte meslek lisesi diploması da alabilirler. Yetişkinlere de mesleki eğitim veren kurumlar vardır. İsviçre'de işverenler eğitim durumuna ve iş deneyimi tasdiknamelerine büyük önem vermektedir. Federal Mesleki Eğitim ve Teknoloji Bürosu, yurt dışında meslek liseleri ve yüksek okullarında görülmüş eğitimlere ait sertifikaların ve diplomaların muadiliyeti konusunda faaliyet gösterir. Üniversite diplomaları, akademik eğitim veren sağlık meslek okulları ve diğer yüksek okulların diploma muadiliyeti için de yetkili merciler ve kurumlar mevcuttur. → Bakınız yararlı bilgiler

9 Ekonomi, vergiler ve iletişim araçları

Maden yataklarından yoksun ve küçük bir yüzölçümüne sahip İsviçre, refahını dış ülkelerle yaptığı ticarete borçludur. Oldukça dar olan iç Pazar, yaptıkları yatırımların karşılığını alabilmek için İsviçreli üreticileri sınır ötesi ticarete itmiştir. İsviçre hammadde ithal edip çok yüksek kalitede mal ihraç etmektedir: Küçük ve orta ölçekli işletme sayısı çoktur, bunların genelinde tam gün çalışan sayısı 250'den azdır ve bunlar toplam iş gücünün yaklaşık üçte ikisini temsil ederler. En büyük İsviçre şirketi olan Nestlé, aynı zamanda dünyanın en önemli gıda grubudur.

→ Bakınız Bölüm 7 – Ticino'da çalışmak) s. 14

Ticino'daki belediyelerin neredeyse tamamında bir postane vardır. Mektup gönderisi A (öncelikli) ve B kategorisine ayrılır. Paket gönderisi ise Öncelikli ve Ekonomik sınıflarda yapılır. Paket ücreti gönderilecek paketin ağırlığı, hacmi ve teslim aciliyetine göre değişir. Posta idarelerinde PostFinance adlı kurumun sağladığı hizmetler sayesinde parasal işlemler ve havaleler de yapılabilir. Geçici olarak ikamet yerinde bulunmayacak olanlar, talep ederlerse paket ve diğer gönderilerinin posta idaresinde bekletilmesini sağlayabilirler. Taşınma gibi durumlarda posta idaresine bilgi verilmesi lazımdır.

Bankalar, turizm ve ticaret

Dağlar, çikolatalar ve kaşar peynirlerinden sonra, İsviçre düşünüldüğünde içgüdüsel olarak akla gelen ilk şey kuşkusuz bankalardır. Bankalar İsviçre finans piyasalarının baş aktörleridir ve öncelikli faaliyetleri malvarlıklarının yönetilmesidir. Finans sektörü ekonomide çok önemli bir yer tutar: İsviçre ekonomisine katılan değerlerin %11'den fazlasına bankalar katkı sağlar. Çalışan kesimin %6'sından fazlası bankalarda, sigorta şirketlerinde ve diğer finans kurumlarında istihdam edilmektedir. Ülkenin başlıca finans merkezleri Zürih, Cenevre, Ticino ve Basel'dir. Bankalarda ve posta idarelerinde maaş ve tasarruf hesapları açılabilir, bu kurumlar belli koşullar da kredi de verirler. 60'000 üzerinde Bankomat vasıtasıyla nakit para çekilebilir, muhtelif banka işlemleri yapılabilir. Başta gelen kredi kartları her yerde olduğu gibi Ticino'da da geçerlidir.

İsviçre ekonomisi için hayati önem taşıyan diğer bir sektör turizm ve özellikle otelcilik olup, bu sektörde çok sayıda yabancı kökenli kişi çalışmaktadır. Ticino ve özellikle de Locarno/Ascona ve Lugano bölgeleri, ülkenin başlıca turizm merkezlerindendir.

Ticino'da dükkanlar genelde 8.00 – 18.30 arası, perşembeleri ise 21.00'e kadar açıktır. Cumartesi günleri saat 17.00'den önce kapanmazlar. Bazı büyük mağazalar, semtlerdeki küçük dükkanlar ve çok sayıda benzinci, tatil günlerinde, pazarları ve akşam geç saatlere kadar açık kalabilmek için özel izne sahiptir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Vergiler ve gelir vergisi beyannamesi

Kanton ve belediyeler kendi hudutları içinde ikamet edenlerin veya Ticino'da adresi bulunanların malvarlıkları ve gelirlerini vergiye tabi tutarlar. Ayrıca, Konfederasyon için doğrudan federal vergi alınır. Oturma müsaadesi olmayan yabancı işçiler, kazançlarından kaynağında kesilen stopaj şeklinde bir vergiye tabidir. Stopaj doğrudan işçinin ücretinden kesilir ve işveren tarafından ödenir. Bir sigorta şirketinden alınan hizmet bedeli de vergiye tabidir ve bunlar ücret üzerinden alınan işsizlik primi yerine geçer. Her sene bir gelir vergisi beyannamesi düzenlemek şarttır. Belediyeler bu beyanname formlarını göndermek konusunda yetkili oldukları gibi, kanton ve belediye vergilerinin tahsilatında da yetkilidir. Bu beyannamelerin doldurulmasında bir çok kamu kuruluşundan ve sendikadan yardım alınabilir. Daha ayrıntılı bilgi almak için ikamet edilen yerin belediyesine başvurmak mümkündür.

İletişim araçları

İnternet ve cep telefonları gibi yeni iletişim araçları İsviçre'nin her yerinde kullanılmaktadır ve son derece geniş kapsama alanları mevcuttur. Sabit ve mobil telefon hizmetleri ülke çapında bazı operatörler tarafından sağlanmaktadır. Telefon ürünleri sunan çok sayıda şirket vardır. Telefon görüşmesi yapmak için internet de kullanılabilir. Evlerin büyük kısmı kablolu televizyon ve radyo yayını almaktadır. Bazen Avrupa dışındaki ülkelerin yayınlarını izlemek için çanak anten kurulumu gereklidir. Radyo ve televizyon yayınlarını gerek normal yoldan, gerekirse cep telefonu veya internet üzerinden alabilmek için ücret ödenir. Bunun için aidatları tahsil eden Billag SA'ya kaydolmak lazımdır ve bu kurum gerekli kontrolleri yapmaya da yetkilidir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Ulaşım 10

İsviçre'de trafik sağdandır ve sağdan gelenin yol önceliği vardır. Otobanlarda hız sınırı 120km/h, süper yollarda 100km/h, kanton yollarında 80km/h, küçük yerleşim alanlarında 50km/h, bazı meskun mahallerde ise 30km/h olarak belirlenmiştir. Direksiyon başında iken kandaki alkol oranının sınırı binde 0,5'tir. Bazı mesleklerde, örneğin şoförlük mesleğinde bu sınır 0 (sıfır) alkol olarak belirlenmiştir. Dar sokaklarda karşılaştıra araçlardan öncelik hakkı yokuş yukarı çıkandadır. Ön ve arka koltuklarda emniyet kemeri takmak mecburidir ve direksiyonda iken cep telefonu kullanmak resmen yasaktır.

İsviçre dünyanın en sık kamu taşımacılığı ağlarından birine sahiptir. Trenler, tramvaylar, metro ve otobüsler ülke geneline yayılmış şekilde sık aralıklarla yolcu taşırlar. Ticino'da, Kantonun doğal yapısı, bazen sınırlı olan arz ve alışkanlık gibi gerekçelerden ötürü, otomobille ulaşım çoğu kez tercih nedeni olmaktadır.

Kamu taşımacılığı araçları

Lugano, Locarno, Mendrisio/Chiasso ve Bellinzona yerleşim birimlerinde çok sayıda kent içi ve dışı otobüs hattı sık ve düzenli aralıklarla yaklaşık sabah 06.00 gece 23.45 arasında yolcu taşımacılığı hizmeti vermektedir. Ticino'nun çevresinde kalan belediyeler ve yerleşim alanları AutoPostale Svizzera SA şirketinin ve diğer özel taşımacılık kuruluşlarının otobüs servisleri ile kent merkezine bağlanmıştır.

TiLo raylı metro sistemi de yarım saatte bir kalkış aralıklarıyla, Airolo/Biasca ile Chiasso/Como (S10), Chiasso il Milano (S11), Castione-Arbedo/Bellinzona ile Locarno (S20) ve Castione-Arbedo/Bellinzona ile Luino/ Malpensa Havalimanı (S30) arasında ulaşım hizmeti vermektedir. S60 (FLP) hattı Lugano'yu Ponte Tresa'ya bağlamakta, FART bölgeler arası trenler ise Locarno ile Domodossola arasında bağlantı kurmaktadır.

İsviçre Federal Demiryollarının (FFS) trenleri Ticino'yu boydan boya geçip burayı Avrupa'nın ve İsviçre'nin başlıca şehirlerine bağlamaktadır. Lugano Havalimanı (Agno'da), Cenevre, Zürih ve Roma havalimanlarıyla olan bağlantıları sayesinde Ticino'nun kıtalar arası hava network'ü içinde yer almasını sağlamaktadır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Arcobaleno (gökkuşağı) abonmanlığı Ticino toplu taşıma tarifiesi sisteminde yer alan bütün kamu araçları üzerinde serbestçe dolaşma imkânı tanımaktadır. «Yarı fiyat» olarak adlandırılan abonmanlık sistemiyle ise, İsviçre'deki tüm kamu ulaşım araçlarında yarı fiyatla yolculuk yapılabilmektedir. Demiryolu istasyonlarında çocuklar, gençler, öğrenciler, aileler ve yaşlılar için muhtelif indirimler ve abonmanlıklar mevcuttur. Bir çok belediye abonmanlık ve günlük yolculuk kartları üzerinden indirimli tarifeler uygulamaktadır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Sürücü ehliyeti

İsviçre'de motorlu taşıt sürebilmek için bir sürücü belgesine (sürücü için) ve bir de trafik ruhsatına (motorlu taşıt için) gerek vardır. Otomobil sürücüləri sahip oldukları yurt dışı ehliyeti ilgili kategoride yer alan araçlarla İsviçre'deki ikametlerinin sadece ilk 12 ayında kullanabilirler (B ve C tipi ehliyetler). Bunun için ayrıca 18 yaşını doldurmuş olmak lazımdır. 12 aylık süre dolduğunda sürücünün İsviçre ehliyeti alma talebinde bulunması, kendi yabancı ülke ehliyetini Camorino Trafik Şubesine kaydettirmelidir. Bu şekilde yabancı vatandaşlar İsviçre sürücü ehliyetine sahip olacaklardır.

AB/AELS üyesi ülke vatandaşları, diğer ülke vatandaşlarından farklı olarak kontrol amaçlı sürücü sınavına girmezler. Bir sürücü ehliyetine sahip olmayanlar bir sürücü kursuna yazılmalı, önce bir yazılı sınava girmeli (sadece üç ulusal dilden, yani İtalyanca, Fransızca ve Almanca dillerinden birinde yapılır), daha sonra da direksiyon sınavını vermelidir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Araç

İthal edilen bir araç İsviçre'ye girdiği anda derhal gümrüğe bildirilmelidir. İsviçre'ye giriş tarihinden itibaren bir yıl içinde (B ve C kategorisi izniyle), yabancı vatandaş araca İsviçre plakası takmak ve ruhsat almak zorundadır. Plaka verilmeden önce araç dikkatli bir teknik kontrolden geçirilmelidir. Motorlu taşıt sahibi herkes, kendisi tarafından üçüncü kişilere verilen zararları tazmin eden bir sivil sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlüdür. Ayrıca bir de yıllık taşıt vergisi ödenir. Zorunlu olmayan kasko sigorta ise, yaptırılmış ise sürücünün kendi aracına verdiği veya erişen zararları tazmin eder.

İsviçre otobanlarında (Ticino'da A2 ve A13 otobanlarında) yolculuk yapmak yıllık götürü usulde verilen bir verginin ödenmesini gerektirir ve bunun ödendiğini gösteren bir pul yada benzeri arabanın ön camına yapıştırılır. Parklar genelde ücretlidir. Mavi alanlar bedava olmakla birlikte, süreleri sınırlıdır ve ön camda bulunan bir diskle park süresinin gösterilmesi şarttır. Bisikletle dolaşmak için herhangi bir izne gerek yoktur, ancak koruyucu kask ve uygun bir aydınlatma sistemi kullanmak zorunludur.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Sağlık

11

Ticino Kantonu Hastanesi bir çok dalda verdiği kaliteli sağlık hizmeti ile farklı bir kurum olma özelliğine sahiptir ve hastalarına tek bir sağlık birimi içinde bir çok dalda uzmanlaşmış hekim bulma olanağı sağlar. Ayrıca kanton hudutları dahilinde altı hastanenin bulunması, hizmetin nerde istendiği fark etmeksizin global ve yakından verilen bir sağlık hizmeti sağlar. Ticino'da ayrıca kaliteli özel ihtisas klinikleri, yaşlılar için bir çok bakımevi, zihinsel ve ruhsal engelliler için sağlık kurumları ve evde bakım hizmeti veren sağlık birimleri mevcuttur.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Sağlığı teşvik hareketinin amacı nüfusun sağlık potansiyelini korumak ve yükseltmektir. Sağlıklı yaşamın üç klasik parçası fiziksel faaliyet, sağlıklı gıda ve boş zamandır. Temizlik ve sağlığı teşvik edilmesi kamu sağlığı servisinin başlıca görevlerindendir. Konfederasyon, diğer faaliyetleri yanında ayrıca bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve bunların önlenmesi için çalışmakta, sosyal sigortalar, araştırma ve çevrenin korunması konularıyla da ilgilenmektedir. Kantonlar nüfusun sağlık ve tedavi hizmetlerini teminat altına almakta, belediyeler ise yerel çerçevede temizliğin sağlanması konusunda sorumluluk üstlenmektedir. Kantonlar ve Belediyeler ayrıca farklı tıbbi hizmetler de sunmakta, bu kapsamda kanton hekimleri görevlendirilmekte, okullarda tıbbi hizmetler, diş sağlığı hizmetleri, sosyal sağlık hizmetleri ve ruh sağlığı hizmetleri organize edilmektedir.

İsviçre'de her vatandaş kendi kişisel hekimin seçer (aile doktoru). Her türlü sağlık sorununda, hatta acil durumlarda ilk başvurulacak kişi bu hekimdir. Genelde doğrudan hastaneye başvurulmaz. Doktorla hasta arasında ortak bir dil olmaması halinde, uzmanlık gerektiren konularda konuşabilmek için doktora giderken vasıflı bir tercüman götürmekte yarar vardır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

İsviçre'de ikamet eden herkes geldiği tarihten itibaren üç ay içinde bir hastalık sigortası yaptırmak zorundadır. Zorunlu hastalık sigortası herkesin kendi Kantonunda komple ve kaliteli tıbbi tedavi almasını garanti altına alır. Sigorta yapacak kurum zorunlu hastalık sigortası yapma konusunda yetkilendirilmiş yaklaşık 90 hasta sandığı arasından serbestçe seçilebilir. Hasta sandıkları sigortalıyı yaşına ve sağlık durumuna bakmaksızın, hiç bir şerh ve bekleme süresi koymadan sigorta etmek zorundadır. Bebekler doğdukları andan itibaren üç ay içinde sigorta yaptırılmalıdır. Geçici olarak ikamet edenler, İsviçre'deki sigorta sandıklarının sunduklarına eşdeğer bir tedavi hizmeti sunan bir poliçeye sahip iseler, sigorta sorumluluğundan muaf tutulabilirler.

Hastalık sigortası (LAMal) hastalıktan, doğum yapmaktan ve işveren tarafından yapılmış kaza sigortası yoksa, kazalardan kaynaklanan masrafları karşılar. Haftada en az sekiz saat çalışan kişinin meslek kazası sayılmayan kazalara karşı (LAINF) sigortalanması zorunludur. Zorunlu sigorta hekimlerin muayenehane ve klinikte uyguladığı tedavi ile ilaç masraflarını, hastanın kendi kantonundaki bir hastane koşusunda yatma masraflarını, acil veya gerekli durumlarda ise kendi kantonu dışındaki bir hastanede yatma masraflarını karşılar. Ayrıca sigortaya evde bakım ve yardım hizmetleri (Spitex), bakımevi masrafları ve tıbbi rehabilitasyon giderleri de dahildir. Dış tedavileri ancak ağır hastalıklarla bağlantıları söz konusu ise zorunlu sigorta kapsamına girerler. Bu nedenle normal dış tedavilerini hastanın kendisi öder. Zorunlu sigortanın kapsadığı temel tedavilere ilaveten, daha konforlu tedavi, hastanede yada klinikte özel odada veya iki kişilik odada yatma türünden giderleri karşılayan ek sigortalar yaptırmak da mümkündür. Reçeteye satılan ilaçlar doğrudan hekim tarafından verilir veya eczaneden ücretsiz alınır. Bitkisel tedavi ürünleri satan yerlerden tedavi edici ürünler de alınabilir.

Hastalık sigortası primleri sigortalayan sandığa veya ikamet edilen yere göre değişebilir. Hastane ve hekim seçimini sınırlı tutanlar, yada poliçe muafiyet tutarını yüksek tutanlar sigorta primlerinde bir indirimden yararlanır. Maddi durumu kanıtlanmış şekilde yetersiz olan sigortalılar da primlerini indirimli öderler. Hasta sandıkları genelde yapılan veya hekimler tarafından reçeteye yazılan tedavilerin bedellerini sigortalıya geri ödeme şekliyle çalışırlar. Hekimler, bedeli iade edilmeyen tedaviler hakkında sigortalıların bilgilendirmek zorundadır.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Sosyal güvenlik

12

Sosyal güvenlik İsviçre Devletinin belirleyici ögesidir. Bu güvenliğin parçası olan ve Anayasa ile tespit edilmiş bulunan **üç temel direk sistemi**, yaşlılık, maluliyet ve ölüm hallerinde kişinin ve aile bireylerinin kişisel ve mesleki güvenliğini teminat altına alır. Sosyal sigortaların finansmanı sigortalıların, işverenlerin, Konfederasyonun ve Kantonların ödedikleri primlerle karşılanır.

Muhtaç kişilere kamu desteği (sosyal yardım) sağlanır. Bu kişilerin durumu dikkatlice incelenip tahlil edildikten sonra, asgari yaşam endeksi üzerinden bir aylık alırlar ve hastalık sigortaları yapılır. Bu kimseler ayrıca bu durumu nasıl aşacakları yönünde yararlı tavsiyeler ile, akıbetleri ve seçimleri konusunda daha sorumlu olmalarını sağlayacak öneriler de alırlar. Devletin sosyal yardımı dışında, ihtiyaç sahibi kişilere destek olan, maddi yardımlarda bulunan çok sayıda kamusal hayır kurumu da mevcuttur. Bu destek sosyal devlet yardımının alınmasına engel olmaz ve yerine geçmez. Bir çok belediyede Laps (Sosyal yardımların uyumlu hale getirilmesi ve koordinasyonu yasası) servisi mevcuttur ve bu servise başvurarak sosyal yardım almak için dilekçe verilebilir. Genel bilgiler kişinin ikamet ettiği yerin belediyesince sağlanır.

Üç temel direk sistemi şu temellere dayanır: Devlet güvencesi (birinci direk), mesleki güvence (ikinci direk) ve özel güvence (üçüncü direk). Bu üç direğin hedefi kişinin yaşlılığı ve maluliyeti halinde kendisinin ve aile bireylerinin, ölümü halinde ise geride bıraktıklarının hayat standardını muhafaza etmektir.

Birinci temel direkte yaşlılık sigortası ile kişinin ölümü sonrasında geride kalanları kapsayan sigorta (AVS), bir de maluliyet sigortası (AI) mevcuttur. İsviçre'de yaşayan veya çalışan herkese otomatik olarak AVS ve AI sigortası yapılır. Bu sigortaların primleri doğrudan kişinin maaşından, şirketin gelirinden veya kişiye ait malvarlıklarından kesilir. 65 yaşını tamamlayan erkekler ile 64 yaşını tamamlayan kadınlar (2012 itibarıyla) AVS maaşı alma talebinde bulunabilirler.

AVS, İsviçre sosyal sigortalar sisteminin ağırlık merkezidir ve sigortalıya iki ana gelir sağlar: Biri emeklilik yaşına gelenlere verilen maaş, diğeri ise ölen sigortalının yakınlarına bağlanan maaş. Yaşlılık geliri mesleki hayattan çekilen sigortalılara yaşlılıklarında maddi açıdan bağımsızlık sağlar. Ölen sigortalının geride kalan yakınlarına bağlanan maaş ise, bir ebeveynin ve bir eşin ölümü ile bozulan maddi durumu düzeltmek ve ölüm acısını dindirmek amaçlıdır. Bu gelir çocukları olan dullara veya en az beş yıl evli kalmış ve 45 yaşını geçmiş dullara ödenir. 18 yaşını doldurmamış, veya tahsiline devam ediyorsa 25 yaşını doldurmamış yetimlere de aylık bağlanır. Maluliyet maaşı bir hastalık, kaza veya doğuştan sakatlık neticesinde en az %40 oranında iş göremezlik teşhisi konulmuş kişilere ödenir. Birinci direkte yer alan sigortalıların hayatı bazı ihtiyaçlarını karşılamak için AVS/AI sigortalılarına ek bazı gelirler de mevcuttur. Zorunlu meslek sigortası (LPP) **ikinci temel direği** temsil etmektedir. Birinci direk ile birlikte, meslek sigortası (emeklilik sandığı) da yaşlılık, maluliyet ve ölüm hallerinde hayat standardının korunması amacına yöneliktir. Ücretli çalışan, birinci direkteki

sigortadan yararlanan ve (2012 itibarıyla) yılda 20.880 İsviçre Frankından fazla kazanan bütün işçilere, zorunlu olarak bu sigorta da yaptırılır. Bağımsız çalışıp gelir elde eden kişiler ise kendilerini ihtiyari (isteğe bağlı) olarak sigortalatırlar. İsteyenler, kendi emeklilik sandıklarının yönetmeliğine ve kendi işverenlerinin koşullarına göre daha erken emekliliğe ayrılma talebinde bulunabilir.

Üçüncü temel direk bireysel sigortadan oluşmaktadır (tasarrufların bloke edilmesi şekliyle). Her bir vatandaşın arzuladığı hayat standardını temin etmesine olanak verir. Özel sigorta bağlı (bloke) sigorta (3a tipi) ve serbest sigorta (3b tipi) olarak ikiye ayrılır. Konfederasyon 3° tipi sigortayı vergi politikası tedbirleri ve mesken mülkiyeti teşvihiyle desteklemektedir. Bankalar ve sigorta şirketleri daha farklı kişisel sigorta seçenekleri de sunmaktadırlar.

Annelik sigortası tazminatları doğumdan önceki 9 ay boyunca AVS sigortası bulunan ve bir işte en az beş ay çalışmış olan kadınlara ödenir. Bu aylık doğumu izleyen 14 hafta boyunca ödenir. Olağan aile nafakası bütün ailenin bazı masraflarının karşılanmasına katkı sağlar. Reşit olmamış çocuklar veya tahsiline devam eden genç yetişkinler için de eğitim katkı payı vardır. Bu sosyal güvencelerin primleri işveren tarafından karşılanır ve yatırılır. 3 yada 15 yaşını doldurmamış çocuk sahibi aileler, yetersiz gelire sahip iseler kendilerine ilk çocukluk çağı katkısı ve tamamlayıcı nafaka türü yardımlar sağlanır.

Sosyal yardım ise ihtiyaç sahibi kişilere destek vermek amaçlıdır, bu kişilerin maddi ve kişisel olarak bağımsız olmalarını teşvik eder, kendilerinin sosyal ve mesleki açıdan topluma kazandırılmalarına destek olur. İhtiyaç sahibi olanların neden bu duruma geldiklerine bakılmaksızın sağlanan bir destektir. Genelde, sosyal yardım talepte bulunanın durumunu ayrıntılı olarak inceleyip değerlendirir. İlgili kişi ile birlikte, kendisinin içinde bulunduğu duruma uygun bireysel bir yardım planı hazırlanır.

Aile 13

Bugün aile kelimesiyle, ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkiler üzerine kurulmuş bir topluluk ifade edilmektedir. Aile, bütün fertleri için sevgi, destek ve koruma duygularının referans alındığı değerli bir yuvadır. Toplumun temel ögesi olan aile, sevgiye, eğitime, kültüre, uygarlığa, ekonomiye dayalı sosyal bir gerçektir. Bir buluşma, anlama, diyalog ve karşılıklı saygı duyma noktası olduğu kadar, değerlerin ve dayanışma duygusunun nesiller arasında aktarıldığı yerdir. Her birey ilk sosyal deneyimlerini aile çekirdeği içinde edinmekte olduğundan, aile de üyelerine yaşam için gerekli olan kaynakları geliştirme potansiyelini, bunun için gereken desteği, cesareti, sorumluluk paylaşımı ve otonomi gibi duyguları aktarabilmelidir. Ticino'ya yerleşen bazı yabancıların geldikleri kültürlerde bazen aile kavramı, cinsiyetler arası eşitlik ve çocukların eğitimi gibi nosyonlar Batılı anlamda kabul edilenlerden farklı olabilmektedir. Bu insanların köklerindeki gelenek ve görenekleri aile çekirdeği

Ölüm halinde hekim bir ölüm belgesi tanzim eder. Hastanede gerçekleşen ölümler hastane idaresi tarafından doğrudan bildirilir. Diğer hallerde aile bireyleri hekimin verdiği ölüm belgesini belediyeğe götürüp ihbarda bulunurlar. Cenaze ve defin işlemleri için belediyeler bilgi vermektedir. Dini tören yapmak istenirse, bu bağımsız olarak organize edilir. Hristiyan olmayanlar için Lugano kentinde Müslüman ve Yahudi mezarlıkları bulunmaktadır.

içinde muhafaza etmekle birlikte, kendilerine kucak açan ülkenin ilkeleri ve değerleri ile açık bir şekilde yüzleşmeleri, bunu sadece iş veya okul hayatı üzerinden değil, İtalyanca kurslarına da katılmak, bizim sistemimize duyarlılık kazanmak, okul öncesi çağında anneler için açılan kurslara iştirak etmek, derneklere ve etkinliklere katılmak gibi çabalar sayesinde de gerçekleştirmeleri temenni edilen bir durumdur.

İsviçre'de bütün erkekler ve kadınlar, kimle evlenmek istediklerine serbestçe kendileri karar vermektedir. Evli çiftin ikamet ettiği yerin yetkili nüfus müdürlüğü evlilik için gerekli belgeler hakkında bilgi vermekte ve medeni evlenme törenini organize etmektedir. Dini bir evlilik töreni yapmak isteyenler de, bunu kendi dini toplulukları içinde organize edebilmektedir.

Karma evlilik ve yabancıların evliliği

Müstakbel eşlerden biri veya her ikisinin yabancı statüsünde olmaları halinde, evlilik prosedürü için kendi ülkelerinden bazı belgeleri doğrudan yada elçilik veya konsolosluk aracılığıyla elde etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle evlilik tarihinden yeterli zaman öncesinden bu formaliteleri tamamlamaları önemle belirtilir. Evlenecek eşler farklı uyruktan kişiler ise, kendi ülkelerinin mevzuatı izin veriyor ise evlilik sonrası biri diğerinin uyruğuna geçebilir. Bu tür karma evliliklerde yabancı vatandaşın İsviçre'deki ikameti evliliğin en az 5 yıl sürmesine bağlıdır. Nüfus müdürlüğünün ilçe şubeleri evlilik hazırlığı formalitelerini hazırlamakta, evlilik işlemini yapmakta ve evlenme belgesi tanzim etmektedirler. İsviçre'de aynı cinsten iki kişi evlenemezler ama, kayıtlı olarak müşterek bir evi paylaşabilirler.

Birlikte yaşama, ayrılma ve boşanma

Resmi evliliği veya kayıtlı birliktelik belgesi olmayan kişilerin birlikte yaşamaları herhangi bir sorun yaratmaz. Ancak bazı sosyal hizmetlerin alınması gibi durumlarda, haklar ve görevler tekil şahıslara ait olanlarla aynı şekilde işler. Birlikte yaşamak için kişilerin ikamet ettiği yerin belediyesi ve nüfus müdürlükleri başvurulacak referans noktalarıdır. Bir ayrılmanın veya boşanmanın sonuçları da, özellikle müşterek çocuk varsa, sosyal ve kişisel açıdan görülen normal etkileri doğurmakta, ancak bazen oturma müsaadesi üzerinde de etkisi olmaktadır. Ayrılan veya boşanan eşler giderek daha fazla uygulanan bir yöntemle aldıkları kararın sonuçlarını yazılı bir anlaşmayla belirlemektedir. Bu «ara yol», biraz da revize edilen İsviçre medeni Kanununda boşanmadaki «suçlu» kavramının ortadan kalkmasıyla, yani eskiden olduğu gibi boşanma nedenindeki kabahatin eşlerden birine yüklendiği durumun artık geçerli olmamasıyla ortaya çıkmıştır.

Doğumlar

Hastanede gerçekleşen doğumlar hastane idaresi tarafından doğrudan nüfus memurluğuna bildirilmektedir. Evde gerçekleşen doğumlar ise aile bireyleri, hekim veya ebe tarafından şahsen nüfus memurluğuna bildirilmelidir. Yeni doğan bebekler üç ay içinde hasta sandıklarından birine kaydedtirilmeli (sigorta edilmelidir). Dini bir tören yapılmak istenirse, bunu vatandaşlar kendi dini toplulukları içinde organize edebilirler.

Çocukluk ve gençlik

Bütün Avrupa'da olduğu gibi, İsviçre ve Ticino'da da günümüzde bir çok insan kullanılmış, ikinci el olarak adlandırılan, ama henüz iyi durumda olan eşyaları çok uygun fiyatla geri kazanma yönteminden yararlanmaktadır. Bu eşyalar arasında örneğin oyuncaklar, kitaplar, mobilyalar, elektrikli ev gereçleri ve elbiseler sayılabilir. Ticino'nun belli başlı noktalarında kullanılmış eşya pazarları vardır ve bunların organizasyonu ACSI (www.acsi.ch), Caritas Ticino (www.caritas-ticino.ch), İsviçre Kızıl Haçı Ticino Şubesi (www.redcross.ch) Emmaus (www.emmaus-arce.ch) ve SOS Ticino (www.sos-ti.ch) gibi kurumlar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca birçok belediye ev atıklarının, bitki kalıntılarının, kullanılmış eşyaların bırakılabileceği ve halen kullanılabilir durumda olan eşyaların bulunabileceği ekolojik merkezlere sahiptir.

Ticino, aile içi uyuma, çalışma hayatına ve eğitime katkıda bulunmak amacıyla, ebeveynlerin çalışma veya eğitim saatleri içinde ailelere ve okullara ek hizmetler sunarak ailelerin bağımsızlıklarını ve sorumluluklarının gelişmesine katkıda bulunur. Bu amaçla kurulmuş birimler (çocuk yuvaları, gündüz aileleri, okul dışı faaliyetler düzenleyen merkezler, sosyalleştirme merkezleri) kanton hudutları dahilinde ihtiyacı karşılayacak ve kaliteli hizmet sunabilecek kapasitededir. Ailelere verilen diğer bir destek, görevlerini yapmakta zorluklarla karşılaşan ebeveynlere yöneliktir. Bunun için Ticino Kantonu bu amaç doğrultusunda proje ve hizmet öneren kurumlara, gruplara ve derneklere destek sağlamaktadır.

Çocuk yuvaları ve gündüz aileleri

Ticino'daki çocuk yuvaları genelde 0-3 yaş arası çocuklara hizmet verir. Gündüzleri çalışan, haftada en az 15 saat açık olan, 5'ten daha fazla çocuğu barındırabilme kapasitesine sahip ve Devlet Konseyinden özel izin almış olan merkezler çocuk yuvası addedilir. Çocuk yuvalarında çocukları konuk etmek ve günlük aktivitelerini (uyku, yemek, kişisel temizlik) yaptırmak için gerekli donanımlar ile, uygun pedagojik materyal ve oyun araçlarının bulunması gereklidir.

Gündüz ailesi, makul bir ücret karşılığı gündüzleri (öncelikli olarak öğle yemeği saatlerinde veya okul sonrasında) kendi evinde eş zamanlı olarak ağırlamak için en az 5 en fazla 12 çocuğu kabul eden kişi, karı-koca veya aileden oluşur. Bir çok belediyede çocukların sosyalleşmesi için fırsat sunan ve annelere destek olan bu tür merkezler mevcuttur. Pediatri klinikleri, pediatrlar ve evde tedavi sunan merkezler çocuk ve anne hastalıklarının tedavisinde önemli bir rol üstlenmektedir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Bireyin gelişimindeki en önemli temeller hayatın ilk yıllarında atılmaktadır. Bu nedenle İsviçre'de ilk çocukluk döneminin desteklenmesine özel önem verilmekte, çocukların hareket etme, dil, öğrenme ve sosyalleşme yeteneklerini geliştirmeye yönelik destek sağlanmaktadır. Bu destek ebeveynlerle sıcak ve güven verici bir ilişki tesis edilmesi, eğitimde uyumlu bir yaklaşım ve uzman personel tarafından dışarıdan verilen yardımlarla sağlanmaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan yetersiz ailelerde yetişen çocuklar gelişim süreçlerinde geri kalma riskine daha fazla maruz kalmaktadır. Çoğu kez bu dezavantaj daha sonra ortaya çıkmakta, okul başarısına, eğitime ve iş hayatına olumsuz yansımaktadır. Çocukluk döneminde sağlanan

destek programı çerçevesinde verilen eğitici, öğretici ve destekleyici hizmetlerden en büyük yararı göçmen çocukları görmektedir.

Bu nedenle hedef, göçmen kökenli ebeveynlere ve çocuklara verilen desteği arttırmak, bu destekle görevlendirilmiş personelin kültürler arası uzmanlık ve yetenek düzeylerini yükseltmektir.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Gençlik ve boş zaman

Gençler için boş zaman kavramı, normal okul veya çalışma süreleri dışında kalan, kişinin yetiştiriciliğini ve gelişmesine katkı sağlayan faaliyetler olarak algılanmalıdır. Buluş çağındaki bir gencin sosyalleşmek ve çevresiyle bütünleşmek için zaman geçireceği öncelikli yer, kendisine ileride yetişkinler dünyasına adım atmak için gerekli deneyimleri yaşatabilecek, kendisine yeterli hareket alanı sağlayabilecek bir mekan olmalıdır. Yetişkinlerin temel görevlerinden biri, gençlere kendi zamanını yönetmeyi, istediği gibi kullanabilmeyi öğrenmeleri için destek olmak, onları teşvik etmek, zamana seyirci kalmamayı, gerek zamanın, gerek başkalarının düşüncelerinin, önerilerinin, tasarımlarının ve gerçekleştirdiklerinin pasif tüketicisi konumunda bulunmamayı kavramalarını sağlamaktır. Ticino Kantonu gençler için çok sayıda aktivite merkezi, oyun alanları ve spor alanları sunmaktadır. Spor sayesinde bir çok yabancı ve İsviçreli genç bir araya gelme, birbirini tanıma, karşılaştırma ve karşılıklı saygı duymayı öğrenme fırsatı bulmaktadır. Gençler için ayrıca, ürettikleri yaratıcı projelerine danışmanlık hizmeti ve ekonomik destek alabilme, Kantonun gençlik konseyine katılabile olanağı da mevcuttur.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Din 14

Asırlar boyu Katolik dini bugünkü Ticino Kantonunun olduğu topraklarda izin verilen tek din olarak hüküm sürdü. Hatta 1555 yılında Locarno'daki reformcu topluluk üyeleri bu topraklardan kovuldular ve Zürih'e sığındılar. Böylelikle Kantonda, bağımsızlık ilanından (1803) sonraki onlarca yıl boyunca Katolik dini birinci din olarak kalmaya devam etti. Günümüzde kanton anayasası ile federal anayasa bütün dinlerin mensuplarına en geniş ibadet özgürlüğü tanımaktadır. Temel anayasal haklar herkes ve her dini topluluk için geçerlidir. Özellikle inanç, vicdan ve ibadet özgürlüğü tamdır. İsviçre'de dini

Federal Konsey ile Papalık arasında 1884 yılında imzalanan anlaşmaya kadar, Ticino din yönetimi açısından kısmen Milano, kısmen de Como Piskoposluğuna bağlıydı. Bu anlaşma sonrasında 1888 yılında Papa Leone XIII, Ad universam mührü ile Lugano Piskoposluğunu, yerel Kiliseyi ve Lugano San Lorenzo Katedral heyetini oluşturdu. Bu makamın başına ilk olarak bir apostolik yönetici yerine bir Piskopos getirildi. Sadece 1971 yılında Ticino Kantonu Apostolik İdaresi dinsel buyruk bağımlılığı açısından Basel Piskoposluğundan ayrıldı ve ilk kez resmen bir Lugano Piskoposunun varlığından söz edilmeye başlandı. Bugün halâ Ticino'nun Milano ve Como Piskoposlukları arasında bölünmesi her biri bu bölgelerden birine ait iki farklı ayinle kutlanmaktadır. Bu bölünme özellikle karnaval sırasında göze çarpmaktadır.

inançları ve tercihleri nedeniyle insanları kayırmak veya engellemek mümkün değildir. Güçlü göç hareketinin bir sonucu olarak da din ve inanç yelpazesi gerek Ticino'da, gerek diğer bölgelerde çok daha çeşitli bir hale gelmiş olup, bugün farklı ibadet yöntemleri çok sık rastlanan fiili bir olgudur. Dini gruplar arasında Katolikler çoğunlukta (yaklaşık %76) olup, bu grubu Protestanlar, Ortodokslar ve Müslümanlar izlemektedir. Yahudi topluluk ise Lugano kentinde yoğunlaşmıştır.

İsviçre'de, aynen Ticino'da olduğu gibi, farklı dini gruplar bir arada yaşamakta, bunlar inançlarını ve ibadetlerini karşılıklı saygı, müsamaha ve serbestlik içinde uygulayabilmektedir. İnanç ve vicdan özgürlüğü sayesinde devlet dinler arasında tarafsızlık ilkesine riayet etmek zorundadır. Bu tarafsızlık özellikle devlet okullarından özel önem arz etmekte, zira eğitim, din ve inanç farkı ayırt etmeksizin herkes için zorunlu olarak kabul edilmektedir. Bir devlet okuluna girmek hiç bir şekilde kişinin dine bağlı olamaz. Öğretmenler öğrencilere karşı belli bir mesafe içinde olmak, görevlerini yerine getirirken din farkı nedeniyle başkalarının inanç ve vicdan özgürlüğünü zedeleyebilecek tutum ve davranışlardan kaçınmak zorundadır. Ticino'da resmi olarak tanınan dinler Katolik dini ile reformist Evangelizm olup, bu dinler kamu hukuku kurumları statüsüne sahiptir. Resmen tanınmamış olan dini topluluklar ise özel hukuk çerçevesinde düzenlenmiş olup, çoğu kez dernek statüsü üstlenirler.

→ Bakınız yararlı bilgiler

Kısıtlamalar ve görevler

Temel haklar her halükârda mutlak geçerliliğe sahip değildir: Bir yasanın gereği olarak veya gerekçeli bir kamu yaran söz konusu ise, bu haklar bir takım kısıtlamalara tabi tutulabilirler. Örneğin kamu güvenliği ve huzurunun tehlikeye girmesi, veya halkın sağlığının risk altında olması veya bazı ibadet türlerinin başkalarının özgürlüğüne zarar vermesi halinde, yasa koyucu bunlara bir takım kısıtlamalar getirebilir. Sistemli ve kötü niyetli bir şekilde eleştirmek suretiyle başkalarının dini duygularına tahammülsüzlük gösterenler kanunen cezalandırılırlar. Kişinin temel haklarını ihlal eden bazı dini uygulamalar yasaklanmıştır. Bir kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehlikeye atacak uygulamalar, örneğin kadına sünnet, din özgürlüğünün kişiye zarar verme özgürlüğü olmaması nedeniyle kanuni yoldan cezalandırılır. Ayrıca, su kaynaklarının kirlenmesine yol açan, örneğin ölümlerin yakılması ve küllerinin akarsulara atılması gibi uygulamalar, yada hayvanlara kötü ve zalimce muamele edilmesine yol açan bazı davranışlar da İsviçre içinde yasaklanmıştır. Dini inanç ve itikatlar yasaların öngördüğü uygar görevlerin yerine getirilmesine, özellikle zorunlu eğitimin görmezden gelinmesine yol açamaz. Son olarak, herhangi bir dini gösterinin kamuya açık alanda yapılmak istenmesi halinde Belediyeden izin almak gereklidir.

Boş zaman ve basın-yayın

15

İsviçre'deki kültürel gösteriler birbirinden o kadar farklıdır ki, bazen İsviçreli bile bunları ortak bir noktada birleştiren ne var diye sormadan edememektedirler. Bu çeşitlilik geleneklerde, göreneklerde, sanatsal ifade biçimlerinde geniş bir yelpazeye yayılan farklılıklar ortaya koymakta, ülkede ikamet eden yabancı topluluklarını da çoğu kez etki alanlarına almaktadır. Kültürel etkinlikler ve boş zaman değerlendirme faaliyetleri Ticino'da da yaygındır ve burada hem belediyenin, hem bölge idaresinin çok sayıda kültür ve eğlendirici-dinlendirici derneği faaliyet göstermektedir. Ticino'ya gelenlere yerel derneklerin kültürel, rekreatif, sportif, turistik ve gastronomik etkinliklerine katılmaları tavsiye edilmektedir. Nitekim bu katılım, Kanton halkını tanımak, adet ve ananelerini, zihniyetlerini, bazı geleneklere bağlılıklarını öğrenmek açısından çok iyi bir fırsat olacaktır. Yerel lehçeden bazı kelimeler öğrenmek, birlikte yerel bir yemeğin yada peynirin tadına bakmak, bir kaç el iskambil yada başka oyun oynamak, bazı halk şarkılarının nakaratlarını birlikte söylemek, yeni gelenlere bulundukları yerin kültürünü tanıma fırsatı vereceği gibi, yerli halkın da kendilerine ilgi duymasına ve daha açık davranmasına yol açacaktır.

Ticino'nun en önemli zenginliklerinden biri hiç kuşkusuz içki ve yemek üretimidir. Ülkenin muhtelif yerlerinden gelen hakiki ve yerel geleneklere göre üretilmiş gıda ürünleri çok çeşitlidir. Mevsimine göre üretilen ve yenilen salam çeşitleri, merlot şarapları, Alp peynirlerinden tutun da, polenta, mantarlı ve etli risotto pilavı, sebze çorbaları, alabalık çeşitleri, pancake veya kestaneli turta, gazoz çeşitleri gibi sayısı klasik ürüne varıncaya kadar bin farklı çeşitte yöresel lezzeti her yerde ve özellikle tipik Ticino lokantalarında tatmak mümkündür.

Gelenek ve kültür

İlkbahardan sonbaharın sonuna kadar, sadece köy ve kasabalarda değil, her yerde bir takım halk bayramları, yemek ve kültür festivalleri, azizlere ve dini sembollere dayanan kutlamalar, geleneksel köy şenlikleri düzenlenir. Bunlar XX yüzyılın yarısına kadar Ticino'da iz bırakmış olan ve kırsal kesimde kutlamalarla sürdürülen adetler ve göreneklerdir. Ailelerin ve dostların bir araya gelip bir bisiklet turu, bir futbol maçı, bir yürüyüş yaptıkları, ata bindikleri günler ve sportif faaliyetler de yaygındır. Yabancı toplulukları da son derece aktiftir ve kendi etnik bayramlarını ve kutlamalarını sergiledikleri gösterilere Ticino halkından da büyük ilgi ve katılım gelir.

Ticino'da düzenlenen kültürel etkinlikler içinden uluslararası üne sahip olan bazıları Bellinzona'daki Rabadan Karnavalı, Mendrisio'daki tarihi Kutsal Cuma etkinlikleri, Locarno'daki film festivali, Ascona ve Lugano'daki caz festivalleri, Locarno'daki Moon and Stars konserleri ve çok sayıda klasik müzik konseri sayılabilir. Müzeler ve sanat galerilerinin sayısı yetmişe yakındır ve buralarda çağdaş sanat eserleri, etnografik ve bilimsel gösteriler sergilenir. Ticino aynı zamanda insanlık için dünya kültürel malvarlıklarının beşiğidir. İki UNESCO merkezi mevcuttur: Monte San Giorgio'daki doğal bir alanda dinozor fosilleri bulunmuştur, Bellinzona ise üç tane ortaçağ şatosuna ev sahipliği yapmaktadır.

Ticino bütün sporların gerek açık gerek kapalı alanda yapılabilirdiği bir yerdir. Yerlilerle yabancıların birbirini tanıması ve karşılıklı saygı ortamının gelişmesi için bir spor kulübüne yazılmak çok yararlı bir yöntemdir. Gençlere, yaşlılara, hastalarla ve engellilere gönüllü hizmet faaliyetleri de karşılıklı anlayış ve birbirini tanım adına çok önemli eylemlerdir.

Basın-yayın

Nüfusa oranla dünyada basın organlarının en fazla sayıda bulunduğu yerlerden bir Ticino'dur. Burada 3 adet yerel gazete, çok sayıda haftalık dergi, bir kaç aylık dergi yayınlanmakta (İsviçre basını gazeteleri ve bayilerde satılan yabancı gazeteler hariç), ayrıca 6 ulusal TV kanalı, 10 ulusal radyo kanalı (kablolu veya uydudan yayın yapan sayısız yerli ve yabancı kanal), 1 özel televizyon, 2 özel radyo yayın yapmakta, çok miktarda da medya-online servisi bulunmaktadır. Günlük gazeteleri düzenli olarak okumak, İtalyan İsviçre'sinin radyo haber kanallarını dinlemek, yerel konuları işleyen, adet ve ananelerle ilgili yayınlar yapan televizyon kanallarını izlemek, kişinin içinde yaşadığı toplumun gerçeklerinden haberdar olması, halkın duygularını öğrenmesi, zihniyet evrimini takip etmesi, konulara güncel kalması ve üstelik İtalyanca öğrenmesi için bulunmaz bir fırsattır. Yerel basın ayrıca Ticino ile İsviçre'nin sosyo-ekonomik ve siyasi değişimini izlemek ve anlamak için de önemli bir araçtır.

16 Güvenlik ve acil durumlar

Kanton Polisi bir kamu hizmet birimidir ve görevi güvenliği ve yasaların tesis ettiği düzeni korumaktır. Polise **117** telefon numarası üzerinden **24 saat ulaşmak mümkündür**. Kanton Polisi bilgilendirme ve kontrol aracılığıyla yasa ihlallerini önlemeye ve engellemeye çalışır, tespit ettiklerini de yetkili mercilere ihbar eder. Jandarmanın Sopra ve Sottoceneri bölgesi seyyar ekipleri kantonun her noktasında gerek olağanüstü, gerek planlanmış acil durum ve yardım müdahalelerini, gözaltı ve tutuklamaları anında yapabilecek, devriye hizmeti verebilecek, önleme ve bastırma eylemlerini gerçekleştirebilecek kapasitededir. Güvenlik

Evinin kapısı kırılarak hırsızlığa maruz kalan kişi derhal polise haber vermeli ve sakin kalmaya gayret etmelidir. Eve girmeden önce polis memurlarının gelmesini beklemelidir, zira hırsızlar henüz içeride olabilirler. Eve girip ortalığı toplamak ve düzene koymak, açılmış gözlemlere ve diğer eşyalara dokunmak doğru değildir, çünkü hırsızların bıraktıkları izlerin kaybolmasına yol açılabilir. Bunun dışında, evde fark edilen bazı anormal durumları da polise bildirmekten çekinmemelidir.

kuvvetlerinin başlıca görevleri: Bölgede sürekli mevcudiyet sayesinde olayları önleme, insan ve madde trafiğini kontrol, trafik kazaları ve yol durumunu tespit, hava ve demiryolu kazalarını, hırsızlık, soygun ve zarar verme eylemlerini, iş ve ev kazalarını tespit, bunlara müdahale, kavg, saldırı ve ev içi şiddet olaylarına müdahale, ölüm, yangın ve kaza tespiti, asayişin temin. Adli Polis ise Cumhuriyet Savcılığı ile işbirliği halinde bilgi toplama, olay tespiti, soruşturma, tutuklama, suç olaylarını önleme, bunların stratejik ve kıyaslamalı analizini yapma, teknik-bilimsel metotlar kullanma gibi görevler üstlenir.

Bölge jandarması polis karakolları ve görev bölgesinde halka danışmanlık hizmeti verir. Küçük suçlar üzerinde soruşturma yapmak suretiyle adli polis görevi de görebilir. Ayrıca Lugano_Agno havalimanının kontrolü ve güvenliğinden de sorumludur. Ticino'nun başlıca belediyeleri polis kuvvetlerine sahiptir. Özel hareketli birimler kantonun her yerinde yüksek riskli özel müdahalelerde bulunabilirler. Bunların eğitimini özel müdahale bölümü ve Trafik bölümü üstlenmiştir. Kanton Polisi yollardaki kazaları tespit etmek ve zapta almak için her gün müdahalelerde bulunur. Ağır ve daha karmaşık yapıdaki trafik kazalarında Bilimsel Polisten de yardım istenir.

Ticino'da gereken konularda bilgi almak ve alarm taktırmak için çok sayıda uzman güvenlik şirketi mevcuttur.

Ticino'nun **ambulans hizmetleri** ve hastanelerin acil durum servisleri Ticino Kanton Federasyonu Ambulans Hizmetlerinin üyesidir. 144 numaralı Ticino İlk Yardım servisinin başlıca görevi sağlık konusunda yapılan acil çağrılara anında müdahale etmek, müdahalelerin güvenli ve koordine şekilde yürütülmesini sağlamaktır. **Ücretsiz 144 telefon hattı üzerinden** her türlü acil durum ve ilk yardım çağrısı yapılabilir. Tıbbi konularda danışmanlık hizmeti almak için 144 aranmaz (ilgili numara: 091 800 18 28). Çalışma saatleri dışında sağlık hizmetleri için (091 800 18 28), Evde Yardım Servisi ile ilgili talepler için de (0840 22 44 22) aranır.

Ticino İtfaiyesinin başlıca görevi insanları, hayvanları, çevreyi ve malvarlıklarını korumak ve kurtarmaktır. **Acil durum çağrı numarası: 118.**

Nüfusu koruma sistemi; koruma, kurtarma ve yardım etme konularında hizmet veren entegre bir sistemdir. Bu sistemin görevi, doğal afet, teknolojik felaket, silahlı çarpışma ve diğer acil durumlarda halkın canını, malını ve kültür varlıklarını korumak amacıyla müdahale ekipleri arasında koordinasyon sağlamaktır. Sistemin askeri ve sivil koruma bölümleri üç farklı uzmanlık ve faaliyet alanında görev yapar: Askeri bölüm, Sivil Koruma Bölümü ve Nüfusu Koruma Bölümü. Sivil koruma kısmı Bölgeler ve Belediyeler çapında sivil korunma konusundaki federal talimatları uygular, planlamalar yapar, milis güçlerini eğitir ve korunaklı yapılar (sığınaklar, tesisler) inşa eder. Nüfusu koruma kısmı ise acil durum ve afet hallerine hazırlık çalışmalarını yürütür.

→ Bakınız yararlı bilgiler bölümü

Bibliografya (tek seçim)

Abitare in Svizzera, Informazioni concernenti la locazione di un appartamento, Weissgrund Kommunikation, AG Zurigo, 2006, www.bwo-admin.ch

Assicurazioni sociali: soggiorno in Svizzera e partenza, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

İsviçre'ye Hoş Geldiniz, informazioni per gli immigrati, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Conoscere, conoscersi, Dicastero integrazione e informazione sociale Città di Lugano, Lugano, 2011, www.lugano.ch/diis

Curriculum di riferimento per la promozione delle competenze linguistiche dei migranti, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2010, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Echo, Informazioni sulla Svizzera, HEKS, Amriswil, 2005, www.echo-ch.ch

Dizionarietto elvetico, Eros Costantini, Edizioni San Giorgio, Muzzano, 2002

Géographie de la Suisse, AA.VV., LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2010, www.editionslep.ch

Guida alla salute in Svizzera, Croce Rossa Svizzera / UFSP, Berna, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Histoire Suisse, Grégoire Nappey, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2007, www.editionslep.ch

Il Ticino moderno 1945-2010, AA.VV., Quaderni dell'associazione Carlo Cattaneo, Lugano, 2010, www.associazionecattaneo.ch

Institutions politiques suisses, Vincent Golay, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2010, www.editionslep.ch

Istituzioni politiche svizzere, Vademecum, AA.VV., Giampiero Casagrande Editore, Lugano, 2004, www.casagrande-giampiero.ch

L'Image de la Suisse, Gianni Haver, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2011, www.editionslep.ch

L'importanza di essere Svizzera, AA.VV., Limes, Rivista italiana di geopolitica, Gruppo Editoriale l'Espresso, Roma, 2011, www.limesonline.com

La Confederazione in breve, Cancelleria federale, Berna, www.pubblicazionifederali.admin.ch

La matrigna e il monello, Confederazione e Ticino tra dialoghi e silenzi, Orazio Martinetti, Armando Dadò Editore, Locarno, 2001, www.editore.ch

Le nostre origini, le terre ticinesi dai tempi remoti alla fine del Settecento, Raffaello Ceschi, Armando Dadò Editore, Locarno, 2006, www.editore.ch

Libera circolazione Svizzera-UE, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2010, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Lugano in mano, Vivi la tua Città, Dicastero integrazione e informazione sociale Città di Lugano, Lugano, 2011, www.lugano.ch/diis

La popolazione straniera e i flussi migratori in Ticino, AA.VV., SUPSI/Dipartimento lavoro sociale, Canobbio, 2003

La Svizzera in un libro, Lingue e cantoni, Elisabeth Alli, 2006, www.sbook.ch

Principi in materia di visti Schengen, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Razzismo e discriminazione, Dipartimento delle istituzioni, Bellinzona, 2012, di-ds@ti.ch

Razzista, io !?, Fondazione Educazione e

Sviluppo, Lugano, 2005, www.globaleducation.ch
Staatsatlas / Atlas de l'Etat, AA.VV., Verlag Neue Zürcher Zeitung, Zürich, 2012, www.nzz-libro.ch

Stranieri e richiedenti l'asilo in svizzera, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2012, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Dialogo salute, Vademecum per la collaborazione con interpreti interculturali, Interpret, Berna, 2012, www.inter-pret.ch

Tutela giuridica della discriminazione razziale, Commissione federale contro il razzismo, Berna, 2010, www.ekr.admin.ch

Vivere e lavorare in Svizzera, Ufficio federale della migrazione, Berna, 2010, www.swissemigration.ch – www.eures.ch

NOT: Federal bir çok yayın İtalyanca dili dışında Fransızca ve Almanca gibi başka dillerde de yayınlanmaktadır. Daha fazla bilgi için Belediyelere veya Yabancı entegrasyonu kanton temsilciliğine başvurulabilir: 0848 14 32 01/02.

Not

Ticino’da konuşulan İtalyancayı anlamak için 30 kelime (bir seçim)

A balla	Büyük süratle, çok hızlı
(L')Agrafe	Madeni klips, Fransızcacılık
Azione	Özel teklif, indirimli fiyattan promosyon satışı, özellikle gıda ürünleri ve genel tüketim maddelerinde. «Banane in azione» basitçe «indirimli fiyattan satılan muzlar» anlamına gelir. Üç dilli ticari İsviçre’nin tipik örneği (Fransızcası Action, Almancası Aktion)
Bilux	Bir aracın ön farlarını yakıp söndürmek, selektör yapmak, uzunlarla-kısalara dikkat çekmek için yakıp söndürmek
Boccalino	Renkli pişmiş topraktan sürahi, yerel şarapları içmekte kullanılır. Tahta sabolarla birlikte Ticino bölgesinin kitsch sembolü
(La)	
Cantonale	İki yer arasında gidip gelmekte kullanılan ana yol
Classeur	Klasör
Chifer	Kornet, kruvasan: yarım ay şeklinde tatlı çörek
Colonna	İnsan, araç, vs kuyruğu: örneğin otobanda kuyruk var şeklinde sık kullanılan bir ifadedir.
Comanda	Emir, buyruk, sipariş (bir restoranda, dükkan, internette. Fransızcacılık türüdür
Entrare	
in funzione	Göreve başlamak, görev üstlenmek. Fransızca deyişiyle «entrer en fonction»
Farsi dentro	Bir şeyin içinde müdahil olmak, kenarda, dışında kalmamak, sosyalleşmek, topluma ait bireylerle sosyal ilişkiler kurmak
Gabola	Dert, sorun, beklenmedik iş, angarya, ters zamanda karşılaşılan durum, kaza, zorluk, problem, bir işi eline yüzüne bulaştırma, can sıkıcı hadise, başına iş almak, karmaşık vaziyet, sıkıntı
Inzigare	Kurcalamak, tahrik etmek, bıktırmak
Latele	«Televizyon seyretmek», bir televizyon programı izlemek

Macchina	
da lavare	Çamaşır makinesi
Modine	İnşa edilecek bir yapının sınırlarını belirleyecek şekilde yere çakılan doğrama pervazlar
Natel	Cep telefonu, mobil telefon. Nationales TELEfon’un kısaltmasından türemiştir. Bu isim 1975 yılında PTT (şimdiki Swisscom) bir mobil telefon şebekesi kurma kararı aldığı anda kullanılmaya başlamıştır.
Panne	Arıza, bozukluk, kırım, kaza, kesilme, durma, aksilik.
Per intanto	Şimdilik
Riservazione	Yer ayırmak, rezervasyon yapmak; Fransızcacılık türü
Rolladen	Bobinli pancur, rulo halinde sarılıp toplanabilen pancur
Schlafsack	Uyku tulumu. Lehçeye ve Ticino İtalyancasına yerleşen Almanca terim: İçine girip uyumaya yarayan torba (örneğin kamplarda).
Servisol	Self-service: Kendi kendine servis yapılan restoran
Tagliata	Dilimlenmiş et çeşitlerinden oluşan tabak
Tirata	Dümdüz (yolun veya güzergahın düz şekilde uzanan bölümü)
Tunnel	Galeri-tünel
Uovo	
in cereghino	Sahanda yumurta – çırpılmamış olduğundan öküz gözü de denir
Vignetta	Otobanda yolculuk yapmak için bedeli ödenip alınan ve aracın ön camına yapıştırılan yapışkanlı plaket
Zacky-boy	(zechiboy şeklinde de söylenir) çalı çırpı toplayan, kesen, motorlu taşınabilir tarım aleti

Faydalı numaralar

Ambulans	144
Polis	117
İtfaiye	118
Acil durum	112
Zehirlenme	145
Rega – uçakla ilk yardım	1414
Ticino Kalp Merkezi	091 805 31 11
Trafikte yardım (arıza halinde)	140
Dost telefon	143
Çocuklar ve gençlere danışmanlık	147
AA-Adı sorulmayan alkolikler	0848 84 88 46
Aids Yardımı - Ticino	091 923 80 40
İşyerinde taciz-baskı	0800 14 51 45
Kanton idaresi	091 814 41 11
Göçmen bürosu	091 814 72 11
Yabancı entegrasyonu delegesi	0848 14 32 01/02
Entegrasyon danışma merkezi	0848 14 72 01/02
Ulusal tercüman servisi	0842 44 24 42
Kültürlerarası aracılık ajansı	
Derman – SOS Ticino	091 921 07 38
	091 825 23 79
İsviçre radyo-televizyonu	091 803 51 11

Editore

Repubblica e Cantone Ticino
Dipartimento delle istituzioni
Residenza governativa
Piazza Governo
CH-6500 Bellinzona
tel. +41 91 814 41 11
www.ti.ch/di
di-dis@ti.ch

© Dipartimento delle istituzioni
CH-6500 Bellinzona
2012 Tutti i diritti riservati

Autore/Informazioni

Delegato cantonale
all'integrazione degli stranieri
Divisione degli interni
Dipartimento delle istituzioni
tel. +41 848 14 32 01/02

Concetto grafico

Graficadidee.ch – Giubiasco

Fotografie

Graficadidee.ch – Giubiasco
Archivio – EOC
Archivio – Croce Verde Bellinzona
Massimo Pacciorini – Job

Traduzioni

Consultra AG – Zurigo

Stampa

Salvioni arti grafiche
Stampato su carta FSC/100% riciclata

Tiratura

51'000 copie

1ª edizione/novembre 2012

Per quanto riguarda la correttezza dei contenuti dei testi fa stato unicamente la versione in italiano. I testi tradotti nelle altre lingue sono stati meticolosamente verificati nei limiti del possibile. Tuttavia, data la complessità della materia e delle diverse strutture governative, gli autori di questo documento non escludono il fatto che ci possano essere errori, imprecisioni o interpretazioni errate o offensive rispetto alla versione originale.

Benvenuti!

ti

Repubblica e Cantone Ticino
Dipartimento delle istituzioni